

บทที่ ๓

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลย

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นหน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์มาตั้งแต่พุทธกาลพระสงฆ์ผู้เป็นศาสนทายาทโดยสืบเชื้อสายมาจากพระพุทธเจ้าเป็นผู้ปฏิบัติตามและดำรงไว้ซึ่งหลักคำสอน ตลอดถึงไปเผยแผ่ให้ประชาชนได้รับประโยชน์สุขครบวงจรทั้งตนเอง สังคม และประเทศชาติ นั่นคือการศึกษาและปฏิบัติตามหลักคำสอนนั้นๆอย่างเคร่งครัด งานเผยแผ่พระพุทธศาสนาถือเป็นภาระสำคัญยิ่งของคณะสงฆ์ ซึ่งปัจจุบันได้ขยายกว้างขวางทั้งในประเทศและต่างประเทศ ส่งผลให้พระพุทธศาสนามีความเจริญก้าวหน้ามาโดยลำดับ เพราะพระสงฆ์ได้ทำหน้าที่นั้นอย่างต่อเนื่องเต็มที่เต็มกำลังความสามารถ การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการเผยแผ่ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลยมีดังต่อไปนี้

๓.๑ หลักการเผยแผ่ตามแนวทางของมหาเถรสมาคม

มหาเถรสมาคม คือ องค์กรการปกครองคณะสงฆ์สูงสุด คณะสงฆ์และสามเณรต้องอยู่ภายใต้การปกครองของมหาเถรสมาคม ถือว่าเป็นหน่วยงานที่สำคัญเพราะถ้ามีระบบปกครองดีศาสนาที่มีความเจริญมั่นคง การปกครองหรือการบริหารที่ดีนั้น จะต้องมีการรูปแบบและวิธีการจัดการหรือมีแนวคิดซึ่งขึ้นอยู่กับการแบ่งงานมอบอำนาจกระจายงานให้ผู้อยู่ฝ่ายบริหารระดับต่าง ๆ รับผิดชอบตามความรู้ความสามารถของตน และพัฒนาการในด้านต่างๆ เพราะการปกครองคณะสงฆ์ปัจจุบันนี้ มีอำนาจรัฐและจารีตประเพณีเข้ามาเกี่ยวข้อง เมื่อมีอธิกรณ์เกิดขึ้นต้องอาศัยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นเกณฑ์จัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์^๑ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๕ ตรี กำหนดหน้าที่ของมหาเถรสมาคม ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ควบคุม และส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยความเป็นระเบียบเรียบร้อย และมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับคณะสงฆ์ ประกอบด้วย การปกครอง การศาสนศึกษาการศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ดังมีรายละเอียดดังนี้

๓.๑.๑ การปกครอง

การปกครอง หมายถึง การดูแลรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย การคุ้มครอง ปกป้องรักษา ให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ผู้มีอยู่พำนักอยู่ในวัดนั้น ได้เป็นอยู่ด้วยความผาสุก ให้ความอนุเคราะห์ใน

^๑ กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ,คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยการคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา,๒๕๔๐), หน้า ๑.

ส่วนที่อยู่อาศัย ปัจจัยตามสมควร^๒ อีกนัยหนึ่ง หมายถึงการควบคุม ดูแลหมู่คณะให้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีระเบียบวินัย เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของหมู่คณะหรือของสังคมนั้นๆ^๓ เพราะการที่คนจำนวนมากมาอยู่ร่วมกันเป็นสังคมบังคับให้จะต้องมีกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันการปกครองในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์มิได้ให้ความสำคัญกับผู้นำหรือการปกครองมากนัก แต่พระองค์ทรงให้ความสำคัญกับพระธรรมวินัยมากกว่า เพราะพระธรรมวินัยไม่มีการเปลี่ยนแปลง แต่ผู้นำมีการเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ดังที่พระองค์ตรัสกับพระอานนท์ว่า “ธรรมและวินัยที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย หลังจากเราล่วงลับไป ก็จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย”^๔

สำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จึงได้อาศัยพระธรรมวินัยและหลักธรรมมาใช้ในการปกครอง พระภิกษุสามเณรให้อยู่ในกรอบพระธรรมวินัยมาโดยตลอดมา เพราะได้ใช้หลักธรรมะ คือ ใช้สังคหวัตถุภูมิอดิใจภูมิต ไม่ใช้แต่อำนาจและอารมณ์ หมั่นอบรมสั่งสอนชี้ผิดชี้ถูกให้เข้าใจ ด้วยความเมตตาธรรม ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี จึงทำให้การปกครองมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงามท่านกล่าวว่า การปกครองก็อาศัยพระธรรมวินัย ธรรมะ และต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารมีคุณธรรม มีเมตตาไม่เกลียดไม่ชังรักนักรับถือ หลีกเลียงอคติลำเอียง ในการปกครองที่จะให้สำเร็จผลก็ต้องอาศัยการศึกษาผู้ใต้ปกครองต้องได้รับการศึกษาพอสมควรอะไรเข้าใจกันง่าย เขาจึงจะรู้เหตุรู้ผล สำนักในหน้าที่ นอกจากผู้ปกครองมีคุณธรรมครบถ้วนแล้วก็ต้องส่งเสริมให้ลูกน้องมีเหมือนกัน สอดคล้องกับคำกล่าวว่า “การอยู่ร่วมกันของกลุ่มชนทำให้เกิดอารยธรรมที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม มีมิตรภาพ ทำให้เรามีเพื่อน เพื่อนในเรารู้จักเป็นอันดับแรกคือครอบครัวของเราเอง”^๕ [เมื่อมาอยู่วัดเจ้าอาวาสเปรียบเสมือนทั้งบิดาและมารดาและในการปกครองจำเป็นจะต้องมีเพื่อนร่วมงานที่ร่วมงามได้อย่างมีความสุข] ด้วยความที่ท่านมีคุณสมบัติลักษณะผู้นำสามารถใช้ความคิดอย่างรอบคอบ มีคุณค่าสามารถวางแผนในทางการบริหารตน บริหารคนบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพก่อให้เกิดประสิทธิผล จัดการธุระได้ดี มีการจัดการบริหารการปกครองที่เหมาะสม มีการดำเนินการที่ดี มีความเชี่ยวชาญ มีเทคนิควิธีการที่ดี ในการบริหารงานให้งานสำเร็จเป็นรูปธรรมด้วยมรรควิธีมีมนุษยสัมพันธ์ดีสมบูรณ์ด้วยอาจารย์วิสัย เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรให้พุทธศาสนิกชน ตลอดจนสหธรรมิกพึงพาได้ ให้การเอื้ออาทร ภูมิใจด้วยมิตรไมตรี เป็นกัลยาณมิตรแก่ มวลมนุษย์ทุกหมู่เหล่า ไม่เลือกชาติตระกูล เพศ และวัย ง่ายต่อการขอความร่วมมือในการปกครองเพื่องานให้สัมฤทธิ์ผล ดังมีคำกล่าวว่า “ผู้บริหารที่ดีต้องปกครองคนด้วยความ เทียงธรรม และสุขุมเยือกเย็นเป็นสำคัญ”สำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลย

^๒ มนัส ภาควินิ, “หน้าที่ อำนาจ และบทบาทของพระสังฆาธิการ”, ในวัดพัฒนา ๔๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๔) หน้า ๙๒.

^๓ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๖๔๖.

^๔ ที.ม. (บาลี) ๑๐/๒๑๖/๑๓๔-๑๓๕, ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๑๖/๑๖๔.

^๕ สมภาร พรหมทา, มนุษย์กับศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, ๒๕๔๖), หน้า

ท่านมีความเที่ยงธรรม สุขุมเยือกเย็น เปี่ยมด้วยความเมตตา มีความเสียสละ สุภาพอ่อนโยน มีภาวะของความเป็นผู้นำสูงอีกทั้งกล่าวไว้ว่า ผู้นำต้องเก่ง เป็นผู้ฉลาดกว่าคนอื่น จึงจะเป็นผู้นำที่มีคุณภาพ คุณธรรม เป็นแบบอย่างของความดีงามได้ จนได้รับการยอมรับจากผู้ที่ภายใต้การปกครอง และผู้ร่วมงานได้รวมทั้งการทำงานแบบคนมีวิสัยทัศน์ มีการวางระเบียบประชุมปรึกษาหารือกับลูกน้อง และผู้ร่วมงานเสมอ ถึงจะมีใครมาพูดบอกหรือรายงานเรื่องอะไรก็พิจารณาด้วยเหตุผลเป็นธรรม และที่สำคัญใช้คนให้ถูกกับงาน จึงทำให้การบริหารการปกครองมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยดีงามเป็นที่ยอมรับเป็นประจักษ์คณะสงฆ์และประชาชนทั่วไป^๖

สรุปได้ว่า สำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลย ได้ใช้หลักการปกครองให้เป็นไปตามหลักพระธรรมวินัย และกฎกติกาที่ได้วางไว้ ด้วยการอนุเคราะห์ สงเคราะห์ด้วยความเมตตาแล้ว ทำให้ความเป็นอยู่ของพระภิกษุสามเณรมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทำให้เกิดความผาสุกโดยส่วนตนและส่วนรวม เป็นที่เคารพรักศรัทธา และช่วยกันสร้างสรรค์สังคมได้สามารถอยู่ร่วมกันด้วยความร่มเย็นเป็นสุข มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ด้วยการศึกษาที่ถูกต้องตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

๓.๑.๒ การศาสนศึกษา

การศาสนศึกษา หมายถึง การศึกษาพระปริยัติธรรมและการศึกษาอื่นๆอันสมควรแก่สมณะ การจัดการศึกษาของสงฆ์ในปัจจุบัน จัดการศึกษาใน ๒ ส่วน คือ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลีและ การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เพื่อให้พระภิกษุสามเณรมีความรู้ในหลักธรรม และหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้มีความประสงค์จะลาสิกขาก็สามารถนำวุฒิการศึกษาที่ได้รับไปใช้เพื่อการศึกษาต่อในสถานศึกษาหรือประกอบอาชีพ^๗

สำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ ได้เป็นแบบอย่างที่ดีของคณะสงฆ์จังหวัดเลยในการแสดงบทบาทของการศาสนศึกษาทั้งคณาจารย์ วิปัสสนาธุระทางพระพุทธศาสนา และได้ดำเนินการศึกษาตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา พร้อมกันนั้นได้ตั้งโรงเรียนให้พระภิกษุสามเณรศึกษานักธรรม-บาลี เปิดสอนธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท ชั้นเอก ให้อุบาสก อุบาสิกาและประชาชนทั่วได้เข้ามาเรียนและส่งเข้าสอบความรู้สนามหลวงเป็นประจำทุกปี หากพระภิกษุสามเณรมีความประสงค์จะไปศึกษาต่อยังสำนักใดก็จะจัดหาทุนและสำนักเรียนให้ได้สมดังที่ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ได้กล่าวว่า ถ้าคนมีการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ก็จะทำให้คนทันสถานการณ์ คนจะเข้าใจอะไรๆ ได้ดีขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างกันก็จะดีขึ้น^๘ นับตั้งแต่จัดตั้งสำนักปฏิบัติธรรมขึ้นก็ได้ทำหน้าที่สนใจใฝ่ในธุระ

^๖ สัมภาษณ์ พระราชวิราภรณ์(เสาร์ อภินโนโท) เจ้าอาวาสวัดศรีบุญเรือง เจ้าคณะจังหวัดเลย, ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^๗ ไพฑูรย์ เสียงก้อง, “หลักการบริหารวัด”, ในวัดพัฒนา ๔๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๔), หน้า ๒๑-๒๒.

^๘ ประเวศ วะสี, ฝึกฝนคมความคิด, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โกมลคีมทอง, ๒๕๕๕), หน้า ๒๙.

ของพระศาสนาทั้งคันถธุระและวิปัสสนาธุระ ดำเนินตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา มาตั้งแต่เริ่มต้น พระครูอุดมวรานุวัตร (สมบัติ สมเสฏฐิโก) ได้กล่าวไว้ว่า “ตอนบวชนั้นไม่เข้าใจเลยว่า เรียนไปทำไม เรียนแล้วได้อะไร เพียงแต่มีความรู้สึกว่า บวชแล้วต้องเรียนและเรียนทุกอย่างที่มีโอกาสได้เรียน เพราะการศึกษาที่ดีนั้นเป็นความสง่างามสามารถอยู่ในสังคมได้ และได้แรงบันดาลใจจากการได้เห็นความสำเร็จของท่านอื่นจึงตั้งใจศึกษาอย่างเต็มที่” สอดคล้องกับคำกล่าวของพุทธทาสภิกขุว่า “การพัฒนาตนให้สมบูรณ์นั้นต้องมีการพัฒนาในด้านการเล่าเรียนทั้งการศึกษาในห้องเรียนและนอกห้องเรียน” นอกจากนั้นในขณะที่บวชได้ทำหน้าที่หรือกิจวัตรของพระอย่างครบถ้วน ตื่นเช้าออกบิณฑบาตโปรดญาติโยม ตอนเช้าทำวัตร กลางวันเรียนหนังสือ ตกเย็นทำวัตรเย็น พอฟ้ามืดบรรยายภาคเจียบสังคัมภีร์ท่องตำราเรียน ท่องบทสวดมนต์ ทำแบบนี้เรื่อยมา จนมีภาระงานต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมาย ท่านได้มองเห็นประโยชน์ของการศึกษาหาความรู้เปรียบเสมือนขุมทรัพย์อันประเสริฐ เป็นบ่อเกิดของความชำนาญฐานคุณค่าของชีวิตให้มีความเจริญรุ่งเรือง

นอกจากนี้ สำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลยยังได้เป็นผู้ริเริ่มดำเนินการด้านการศึกษา จัดเพิ่มเติมขึ้นจากที่เคยจัดอยู่เดิม คือ เป็นผู้ก่อตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธานุภาพวันอาทิตย์ เป็นผู้ดำเนินการอบรมนักเรียนก่อนสอบสนามหลวง แก่นักเรียนธรรมและธรรมศึกษา ชั้นประโยคนักธรรมตรี ประโยคนักธรรมโท ประโยคนักธรรมเอก ณ สำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ ซึ่งเป็นโครงการของคณะสงฆ์อำเภอวังสะพุง มีพระภิกษุสามเณร และนักเรียนเข้ารับการอบรมเป็นจำนวนมาก

๓.๑.๓ การศึกษาสงเคราะห์

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล การช่วยเหลือเกื้อกูล การศึกษา หรือสถาบันการศึกษาอื่นนอกจากการศาสนาศึกษา หรือบุคคลผู้กำลังศึกษาหรือกระบวนการศึกษาสงเคราะห์ปวงชน ทั้งก่อนวัยเรียน ในวัยเรียนให้ได้รับการศึกษาเล่าเรียนอย่างต่อเนื่องในเรื่องต่าง ๆ ตามสมควรแก่สภาพ เป็นการสงเคราะห์ให้คนหรือประชาชนได้รับการศึกษา พระสงฆ์เห็นความจำเป็นที่บุตรหลานของประชาชนในท้องที่ของวัดนั้นจะต้องมีโรงเรียนให้เรียน ก็ช่วยกันชักชวนนำประชาชนช่วยสร้างโรงเรียนขึ้นในวัด เพื่อให้บุตรหลานของชาวบ้านได้เล่าเรียน^๙

สำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลย ได้มีนโยบายการพัฒนาวัดเกี่ยวกับด้านการศึกษาสงเคราะห์ ดังนี้ คือ

๑. ให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนที่เล่าเรียนดี ประพฤติดี ตามสมควรแก่ฐานะ

๒. ช่วยเหลือนักเรียนผู้ยากไร้ ขาดแคลนปัจจัยในการดำรงชีพ โดยผ่านการพิจารณาของพระเถรานุเถระแล้วมีความจำเป็น เป็นรายๆ ไปด้านศึกษาสงเคราะห์ประเภทอาคารสถานที่ ได้ช่วยจัดหางบประมาณสร้างอาคารให้แก่ทางราชการ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่เด็กนักเรียน ด้านศึกษา

^๙ มานพ พลไพรินทร์, คู่มือการบริหารกิจการคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : ชูติการพิมพ์, ๒๕๓๑), หน้า ๒๓๖.

สงเคราะห์ประเทอุปถัมภ์การศึกษา ได้บริจาคอุปถัมภ์การศึกษาให้แก่โรงเรียน วัดต่าง ๆ และหน่วยงานอื่น ๆ ดังนี้ เป็นประธานศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์วัดศรีอุดมวงศ์ อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย จัดตั้งกองทุนต่างๆ และบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่อสถานศึกษาและสถานราชการคือ จัดตั้งทุนศึกษาสงเคราะห์นักเรียนยากจนที่เรียนดี ประพฤติดี นอกจากนี้ ได้พิจารณาเห็นความสำคัญของการศึกษา โดยเฉพาะเยาวชนที่กำลังเจริญเติบโต ถ้ามีโอกาสได้รับการศึกษาพอสมควร แก่สภาพแล้ว ก็จักเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติและพระพุทธศาสนาสืบไป จึงได้ดำเนินการก่อตั้งทุนการศึกษาขึ้นเบื้องต้น ได้ตั้งเป็นเงินกองทุนประถมศึกษา โดยบริจาคส่วนตัวบ้าง รับจากผู้มีจิตศรัทธาบริจาคร่วมสมทบบ้าง ได้แจกทุนการศึกษาแก่นักเรียน นักศึกษาทุกระดับชั้น ตลอดถึงพระภิกษุสามเณร ในการแจกทุนการศึกษา ได้แจกทุนทั่วทั้งจังหวัดเลย โดยได้แจกในงานอายุวัฒนมงคล แต่ในบางครั้งก็มีคนมาขอตามเวลาที่อยู่นอกโครงการที่ทางวัดได้ดำเนินกิจกรรม นอกจากนี้จะมีทุนทางสังคม สามารถก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ดังจะเห็นจากสิ่งที่ท่านได้ดำเนินการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ดังพระผู้ปกครองได้กล่าวไว้ ดังนี้

พระสิริรัตนเมธี (บุญเพ็ง รตนเมธี)^{๑๐} รองเจ้าคณะจังหวัดเลย กล่าวไว้ว่าในการแจกทุนการศึกษา ได้แจกทุนทั่วทั้งจังหวัดเลย โดยได้แจกในงานอายุวัฒนมงคล แต่ในบางครั้งก็มีคนมาขอตามเวลาที่อยู่นอกโครงการที่ทางวัดได้ดำเนินกิจกรรม นอกจากนี้สำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์จะมีทุนทางสังคม สามารถก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ดังจะเห็นจากสิ่งที่ท่านได้ดำเนินการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ส่งเสริมโรงเรียนในระดับต่างๆเข้ามาดูแลซึ่งกันและกัน เช่น โรงเรียนเทศบาล ๑ เทศบาล ๒ เข้ามาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการเรียนรู้ต่อกัน พบปะเพื่อนที่มีสถานะทางครอบครัวที่แตกต่างกัน นักเรียนจากโรงเรียนนรราชวิทยามาช่วยเหลือน้องที่ขาดแคลน นักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคมาดูแลน้องที่เข้าค่ายคุณธรรมจริยธรรม

๓.๑.๔ การเผยแผ่

การเผยแผ่ คือ การทำให้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแพร่ออกไป แล้วมีการน้อมนำเอาหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปปฏิบัติเพื่อทำให้เกิดการศึกษาและการพัฒนาตนเองไปในทางที่ถูกที่ควร^{๑๑} ด้านผลงานการเผยแผ่ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์นั้น จะดำเนินกิจกรรมตามคติความเชื่อ หรือตามประเพณีนิยม เช่นในเดือนเมษายน จัดกิจกรรมบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน วันสงกรานต์ วันผู้สูงอายุ วันครอบครัว เดือนสิงหาคมจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวันแม่แห่งชาติ เดือนธันวาคมจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวันพ่อแห่งชาติ โดยการ

^{๑๐} สัมภาษณ์พระสิริรัตนเมธี (บุญเพ็ง รตนเมธี), เจ้าอาวาสวัดโพธิ์ชัย รองเจ้าคณะจังหวัดเลย, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๑} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโญ), *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๓๓.

ดำเนินกิจกรรมเป็นการจัดกิจกรรมภายในวัดและกิจกรรมภายนอกวัด โดยมีรายละเอียดโดยสังเขป ดังนี้

๑) กิจกรรมภายในวัดได้แสดงธรรมและให้คำปรึกษา สนทนาธรรม แก้ปัญหาที่พระภิกษุ สามเณรหรือญาติโยมมาขอความเมตตาซักถามปัญหา และมอบหมายให้พระธรรมกถึกเทศนาอบรม ประชาชนผู้มาทำบุญที่วัดในวันพระ โดยใช้เวลา ๒๐ - ๒๕ นาที ทุกวันพระ และดำเนินกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

๒) กิจกรรมภายนอกวัด ได้เดินทางไปแสดงธรรม บรรยายธรรมในสถานที่ต่างๆ และ มอบหมายให้พระภิกษุที่มีภูมิความรู้เป็นเปรียญหรือนักธรรมชั้นเอกเป็นอย่างน้อย ออกปฏิบัติงาน ร่วมกับพระธรรมทูตของอำเภอวังสะพุง และอำเภออื่นที่ขาดแคลน ออกเผยแผ่ในลักษณะของพระ บัณฑิตอาสาบ้าง ส่งพระภิกษุที่เป็นเปรียญหรือนักธรรมชั้นเอก ไปอบรมผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดเลย บ้าง ไปแสดงธรรม ณ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยบ้าง สถานีวิทยุขององค์การ การสื่อสารแห่งประเทศไทย (อ.ส.ม.ท.) สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อพระพุทธศาสนา ศิลปะ สังคมและ วัฒนธรรม ในจังหวัดเลย ได้มอบหมาย ให้พระภิกษุสามเณรที่เป็นเปรียญหรือเป็นพุทธศาสตรบัณฑิต ไปสอนประจำในรายวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน ตั้งแต่ ระดับอนุบาลไปจนถึงระดับมัธยมศึกษา ดังนี้คือ

ระดับอนุบาล ณ โรงเรียนอนุบาลชุมชนวังสะพุง ตำบลวังสะพุง อำเภอวังสะพุง

ระดับประถม ณ โรงเรียนชุมชนวังสะพุง ตำบลวังสะพุง อำเภอวังสะพุง และโรงเรียนเทศบาล วังสะพุง ๑ โรงเรียนเทศบาลวังสะพุง ๒ ตำบลวังสะพุง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

ระดับมัธยมศึกษา ณ โรงเรียนศรีสงครามวิทยา ตำบลวังสะพุง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

นอกจากนี้ยังได้มอบหมายให้พระเปรียญหรือพุทธศาสตรบัณฑิตหรือทีมงานธรรมอากาโถที่มี พระธรรมกถึก มีประสบการณ์ เชี่ยวชาญความรู้ทั้งทางปริยัติ ปฏิบัติ ให้ไปบรรยายในโอกาสต่างๆใน สถาบันการศึกษาต่างๆ เช่น วิทยาลัยเทคนิคเลย วิทยาลัยอาชีวศึกษาเลย และมหาวิทยาลัยราชภัฏ เลย จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าสำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลย ท่านเป็นพระสงฆ์ที่ ประชาชนให้ความเคารพนับถือและศรัทธา เพราะท่านเป็นผู้นำทางความคิดที่มีความรู้ความสามารถ เผยแผ่พุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาไปสู่ประชาชนได้อย่างดียิ่ง และท่านได้เป็นแบบอย่างของความ เป็นผู้นำ หลายๆ ด้าน ทั้งในด้านการพัฒนาชุมชนและสังคม

๓.๑.๕ การสาธารณูปการ

การสาธารณูปการ หมายถึง การช่วยเหลือเกื้อหนุนประโยชน์ส่วนรวม ทั้งนี้สืบเนื่องมาจาก หน่วยย่อยที่สำคัญที่สุดของสถาบันพระพุทธศาสนาในสังคมไทย คือ วัด คนไทยไปตั้งถิ่นฐานอยู่ ณ ที่ ใด เมื่อรวมกันขึ้นเป็นชุมชนก็เกิดความต้องการมีวัดมีพระสงฆ์ไว้สำหรับเป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศลตาม ประเพณี และเป็นที่บวชเรียนศึกษาของกุลบุตร จึงได้ช่วยกันสร้างวัดของตนหรือของชุมชนนั้นขึ้น เมื่อ สร้างเสร็จแล้วก็จะอาราธนาพระสงฆ์มาอยู่ประจำเป็นผู้นำทางศาสนาของชุมชนนั้นให้เป็นผู้ดูแลรักษา

และจัดการวัดของประชาชน เกิดเป็นกิจการของวัดและของคณะสงฆ์ขึ้น การที่พระสงฆ์รับหน้าที่เป็นผู้ดูแลรักษาและจัดการวัดนี้ถือเป็นการช่วยเหลือประชาชน และกิจการอื่น ๆ ของวัดล้วนเป็นกิจการที่เป็นการช่วยเหลือ อุคหนุนหรือเกื้อกูลประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัดนั้นหรือประชาชนทั่วไป จึงได้เรียกกิจการเกี่ยวกับการดูแลรักษาและจัดการวัดว่า การสาธารณูปการ ในมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พุทธศักราช ๒๕๐๕ ซึ่งได้บัญญัติให้เจ้าอาวาสมีหน้าที่ข้อแรกว่า “บำรุงรักษาวัดจัดกิจกรรมและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี” การสาธารณูปการ จึงเป็นหน้าที่ของเจ้าอาวาสและกิจการของวัดและคณะสงฆ์ตามกฎหมายปัจจุบัน^{๑๒}

การสาธารณูปการ คือ กระบวนการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ เน้นกิจกรรมการพัฒนาภายในวัดเป็นงานหลัก ถื่องานอื่นเป็นงานรอง ภายใต้หลักการ ๒ ประการ คือดูแลรักษาของเก่าไว้ให้ได้และสร้างสรรค์พัฒนาของใหม่ให้งอกเงย เพราะการดูแลรักษาให้สิ่งก่อสร้างที่เก่าแก่นั้นดูแลรักษายาก ดังคำโบราณกล่าวว่า ยากอะไรไม่เท่าปฏิสังขรณ์^{๑๓}

สำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลย ได้พัฒนาวัดแห่งนี้ให้เป็นศูนย์รวมของการเรียนรู้ สร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้น เพราะวัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ที่มีความสำคัญต่อการเกิดขึ้นของศีลธรรมในสังคมเมื่อชุมชนมีความเข้มแข็งอันเกิดจากการเรียนรู้ในวัด อันเป็นต้นทุนทางปัญญาที่พระสงฆ์ได้ ชี้ทางออกบอกทางถูก ปลุกทางงามตามแนวทางแห่งพระศาสนา ก็สามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจ จิตใจสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมได้ ท่านได้จัดการก่อสร้างเสนาสนะให้เป็นระบบระเบียบ ทำวัดให้สะอาดสวยงามจะเห็นได้จากนโยบายการพัฒนาวัดเกี่ยวกับด้านสาธารณูปการ ดังนี้ คือ

(๑) จัดการบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิที่ชำรุดทรุดโทรม ให้มีสภาพมั่นคงแข็งแรงและสวยงาม

(๒) จัดวางผังวัดให้เหมาะสมสวยงามเพื่อให้เข้าลักษณะตามที่สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดเลยแนะนำไว้

(๓) ปรับพื้นที่ ปลุก ตัดแต่งต้นไม้ ปลุกหญ้า รักษาความสะอาดให้ดีขึ้น

(๔) ทำถนนบริเวณประตูทางด้านหน้าวัด หลังวัด รอบวัด ปรับขยายถนนบริเวณวัด ให้เข้ารูปลักษณ์ของการวางผังของวัด

(๕) จัดระบบน้ำ ไฟฟ้า ให้ได้รับความสะดวกสบาย รวมทั้งทอระบายน้ำทำวัดให้สะอาดร่มเย็นสบายตา สบายใจแก่ผู้ที่ได้พบเห็น

(๖) ขอซื้อที่ ๓ ไร่ เพื่อขยายพื้นที่ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลยให้กว้างขวางเหมาะแก่การทำกิจกรรมของวัดมากขึ้น

^{๑๒} มานพ พลไพรินทร์, คู่มือบริหารกิจการคณะสงฆ์, หน้า ๒๙๔.

^{๑๓} พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมมจิตโต), ปัญญาต้องกับกรุณาจึงจะพาชาติรอด, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), หน้า ๒.

นอกจากนั้นแล้ว ได้กำหนดนโยบายในการพัฒนาวัดขึ้นต่าง ๆ เช่น นำพาคณะญาติธรรมทั้งคณะสงฆ์และทายาททายาทสร้างอุโบสถ ปลุกต้นไม้ให้ร่มรื่น ในส่วนของเขตสังฆาวาส ได้จัดการบูรณปฏิสังขรณ์กุฏิที่ชำรุดทรุดโทรม ให้มีสภาพมั่นคงแข็งแรงและสวยงาม นอกจากนี้ได้ดำเนินการสร้างสถานลานธรรมใหม่ขยายให้มีบริเวณกว้างใหญ่สะอาด ร่มรื่น สร้างศาลาการเปรียญ ปรับปรุงบริเวณฌาปนสถานและจัดระบบการบริหารงานให้เป็นรูปแบบของการสงเคราะห์ประชาชน ได้ปรับทัศนียภาพสิ่งแวดล้อมของวัดให้มีความเหมาะสมสวยงาม ทำให้ประชาชนที่ได้เข้าไปเกิดความรู้สึกประทับใจ จิตใจมีความสงบ มีความสุขขึ้น สอดคล้องกับคำกล่าวของนักวิชาการทางศาสนาหลายท่าน แสดงความเห็นไว้ ดังนี้

พนม พงษ์ไพบูลย์^{๑๔} กล่าวว่า วัดควรรักษาสິงที่เป็นศูนย์รวมใจของประชาชน สิ่งที่เป็นศูนย์รวมใจอาจมีหรือเกิดขึ้นหลากหลายเช่น พระพุทธรูป เจดีย์ วิหาร ศิลปวัตถุทางพระพุทธศาสนา ภาพวาด ตู้พระธรรม หรือแม้แต่ต้นไม้ ก้อนหิน ถ้าตามธรรมชาติ ถ้าดูแลรักษาให้ดีจะมีคุณค่ายิ่ง ควรใจให้ผู้คนมาเข้าได้ และวัดควรทำวัดให้เป็นของชุมชน ให้ชุมชนมีความรู้สึกว่าเป็นของเขา ที่เขาจะต้องห่วงหาและช่วยกันพัฒนา อย่ารู้สึกว่าเป็นของหลวงพ่อหรือเจ้าอาวาส ถ้าทำเช่นนี้ได้ วัดย่อมมีความหมายต่อการพัฒนาบ้านเมืองอย่างแน่นอน

ประเวศ วะสี^{๑๕} กล่าวว่า “ถ้าทุกวัดปลุกต้นไม้ก็จะเป็นสัปปายะให้คนอยากเข้าวัดเพียงแต่ได้เข้ามาสู่สิ่งแวดล้อมที่สงบ สะอาด ร่มเย็น คนที่เหนื่อยเครียดจากสภาพแวดล้อมนอกวัด จิตใจก็จะได้สงบมีความสุขขึ้น และได้ใกล้ชิดพระสงฆ์มากขึ้น”

กล่าวโดยสรุป การสาธารณูปการ หมายถึง การบูรณะ การพัฒนาวัดให้เป็นที่อยู่อาศัยให้สะอาด มีการแหล่งอาหารการขบฉันที่สะดวกสบาย สะอาดถูกหลักอนามัย มีบุคคลที่มีความรู้ดี มีความสามารถดี มีประพัตติดี มีความรู้คู่คุณธรรม มีแหล่งการเรียนรู้เกี่ยวกับจริยธรรม ศีลธรรม คุณธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งสิ่งที่ได้กล่าวมานี้ สำนกปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลยได้ทำหน้าที่ดูแลรักษาความพร้อมครบสมบูรณ์ อาจเรียกได้ว่าเป็นสถานที่บำเพ็ญบุญบารมี เป็นจุดศูนย์รวมจิตใจของประชาชน และเป็นอุทยานการศึกษาของคนไทยทั้งชาติปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ ได้ชี้แจงจุดประสงค์ของการก่อสร้างสาธารณูปการว่าจะสร้างเฉพาะที่จำเป็น ดังที่คณะสาธุชนได้แสดงความเห็นไว้ดังนี้

นายเลิศศักดิ์ พัฒนชัยกุล^{๑๖} กล่าวไว้ว่าสำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลยจะพยายามปฏิสังขรณ์สิ่งก่อสร้างในวัดให้ดูเรียบร้อยพยายามก่อสร้างสิ่งใหม่เท่าที่จำเป็นและจะให้ส่วน

^{๑๔} พนม พงษ์ไพบูลย์, *จาริกไว้ในพระศาสนา จาริกไว้ในการศึกษา*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : คอมแพคท์พรีน, ๒๕๓๙), หน้า ๕๕.

^{๑๕} ประเวศ วะสี, *พระสงฆ์กับการเรียนรู้เท่าทันสังคม*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน, ๒๕๕๐), หน้า ๘๐.

^{๑๖} สัมภาษณ์ นายเลิศศักดิ์ พัฒนชัยกุล, นายกเทศมนตรีเมืองวังสะพุง, ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ราชการได้เข้ามาใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ บริการให้ใช้สถานที่ในการอบรม ที่เห็นได้เด่นชัดคือการบูรณะศาลาลานธรรมซึ่งเป็นศาลาการเปรียญยุคก่อนที่ท่านจะมาเปิดสถานที่แห่งนี้เป็นศาลาลานธรรมปรับปรุงให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์สำหรับการประกอบศาสนกิจในวันพระ และได้ปรับปรุงใช้เป็นสถานที่ตั้งของศูนย์อบรม ซึ่งได้ดำเนินกิจกรรมมาจนถึงปัจจุบัน เมื่อเห็นว่าศาลาการเปรียญหลังเก่ามีความเก่าแก่และควรอนุรักษ์จึงดำเนินการสร้างหลังใหม่ให้เหมาะสมกับการใช้งานเนื่องจากวัดมีกิจกรรมอยู่ตลอดเวลาจำเป็นต้องมีการสร้างอาคารเพื่อสนองงานคณะสงฆ์ และในการปรับปรุงโรงอุโบสถมีศรัทธาประชาชนดำริให้ท่านสร้างใหม่ให้เสร็จเพื่อใช้ในสังฆกรรมต่อไป

นายมัน บัระภา^{๑๗} กล่าวไว้ว่า เมื่อครั้งได้มีโอกาสเข้ามาช่วยงานที่วัดศรีอุดมวงศ์เป็นประจำในงานวันสำคัญๆและการจัดกิจกรรมของวัด เคารพศรัทธา เป็นคนพูดจริง ทำจริงทำอะไรก็มุ่งให้เกิดความสำเร็จปรากฏเป็นรูปธรรม ไม่ละเลยต่อหน้าที่ของงานคณะสงฆ์ เป็นผู้มีความคิดริเริ่มและนำความเจริญเข้ามาสู่ชุมชนบ้านรอบข้างวัด มีความสัมพันธ์ต่อมวลชนที่ดีติดตามผลงาน ปฏิสันถารญาติโยมที่มาบำเพ็ญบุญกุศลที่วัดมิให้ขาด เป็นคนทำงานละเอียด ตรวจสอบตราดูแลสิ่งของของวัดและของสงฆ์อย่างถี่ถ้วน

สรุปได้ว่า สำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ ได้สร้างผลงานด้านสาธารณูปการ ในส่วนที่เป็นงานของวัดและงานของคณะสงฆ์จังหวัดเลย ในฐานะเป็นพระสงฆ์อยู่ในจังหวัดเลยรูปหนึ่งที่ต้องมีความรับผิดชอบอย่างไม่ขาดตกบกพร่อง ไม่ว่างานนั้นจะหนักหรือเบา ก็ไม่เคยหวั่นไหวเพราะมีความตั้งใจจริงในการทำงานเป็นคนจริงจังต่องานที่ได้รับมอบหมาย จึงไม่แปลกอะไรที่ทำงานไหนแล้วเป็นอันประสบความสำเร็จได้อย่างงดงามตลอดมา

๓.๑.๖ การสาธารณสงเคราะห์

การสาธารณสงเคราะห์ หมายถึง การจัดกิจการอันเป็นประโยชน์ เว้นที่เป็นการศึกษา สงเคราะห์ การเกื้อกูลกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์ การเกื้อกูลสาธารณสมบัติการเกื้อกูลประชาชน^{๑๘} งานด้านสาธารณสงเคราะห์ เป็นงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ชุมชนและสังคม โดยมีวัดและพระภิกษุสามเณรเป็นแกนนำ ได้แก่โครงการอุปสมบทและบรรพชาพระภิกษุสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการสงเคราะห์พระภิกษุสามเณรและวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน วัดและเจ้าอาวาส พระภิกษุเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนและสังคม เช่น ให้สถานที่เป็นที่จัดประชุมอบรมเยาวชนและประชาชน ด้านอาชีพต่าง ๆ การสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน การออมทรัพย์ ให้ใช้สถานที่เป็นแหล่งประชุมกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ การสนับสนุนทุนการศึกษาแก่เด็กนักเรียน การช่วยเหลือผู้ป่วยผู้ยากไร้^{๑๙}

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายมัน บัระภา, นายกองคการบริหารส่วนตำบลศรีสงคราม, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

^{๑๘} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺญ), การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๓๙), หน้า ๕๗.

^{๑๙} ไพบูลย์ เสียงก้อง, “หลักการบริหารวัด”, ใน วัดพัฒนา ๔๔, หน้า ๒๖.

ในด้านบทบาทสาธารณสงเคราะห์ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลย ท่านได้สงเคราะห์ผู้ประสบภัยทั้งไฟไหม้ น้ำท่วม การให้ความช่วยเหลือต่อประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากภัยต่างๆ รวมไปถึงวัด คณะสงฆ์ที่ประสบภัยธรรมชาติด้วย

นอกจากนี้ยังดำเนินการสร้างศาลาปฏิบัติธรรมศูนย์ปฏิบัติธรรมพุทธบารมีห้องน้ำ โรงทานซึ่งเป็นวัดสาขา สงเคราะห์ชาวบ้านด้านความรู้และข่าวสารทางสถานีวิทยุทธสาธนะพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ ด้านความรู้ทั่วไป จัดโครงการประหยัดช่วยชาติ อบรมอาชีพเสริม เช่น การทำยาสมุนไพร การทำสบู่และดอกไม้จันทน์จัดกิจกรรมการบริการตรวจรักษาและการพยาบาลประชาชน จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ โดยร่วมกับโรงพยาบาลวังสะพุง จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพพระภิกษุสามเณรรวมทั้งได้ทำหน้าที่สำคัญของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา คือ สงเคราะห์ทางจิตใจแก่เยาวชน ประชาชน คือ สอนเยาวชน ประชาชนให้มีสติปัญญา ให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีความรู้จักผิดชอบชั่วดี มีความรู้สึกนึกคิดในทางสัมมาทิฐิในอันที่จะดำรงชีวิตอยู่ด้วยสันติสุข สร้างความรัก ความมั่นคง ความสามัคคีให้เกิดมีขึ้นในสังคมไทยด้วยพลังแห่งธรรมของพระพุทธศาสนา

นายวิสา ยัญลักษณ์^{๒๐} นายอำเภอวังสะพุง กล่าวไว้ว่าการสาธารณสงเคราะห์สำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จะมอบอุปกรณ์ในการพยาบาลผู้ป่วยที่พักรักษาในโรงพยาบาลเป็นระยะเวลาหลายวัน ซึ่งในโรงพยาบาลในท้องถิ่นจะอนุญาตให้ญาติผู้ป่วยนอนเฝ้าได้ จึงได้มอบอุปกรณ์การนอนที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น สื่อ หมอน ที่นอนให้กับโรงพยาบาลมอบผ้าขาวสำหรับห่อศพ โรงศพ เครื่องมือกู้ชีพแก้มูลนิธิสว่างศรีบุชาธรรม ประจำจังหวัดเลย โครงการนี้ท่านไม่ได้ดำเนินการเพียงตัวท่านเอง แต่ในฐานะเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมและทีมงานได้ให้นโยบายแก่ผู้ปกครองได้นำไปศึกษาและปฏิบัติในท้องถิ่นของตน และได้รับการร่วมมือจากพระสังฆาธิการในการระดมทุนจัดหาตามโอกาสที่เหมาะสมเมื่อได้อุปกรณ์มาแล้วก็จะมอบให้กับโรงพยาบาล โดยมอบหมายให้เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลเป็นผู้ดูแลตามความเหมาะสม และในส่วนที่เป็นการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากภัยต่าง ๆ ที่เกิดจากธรรมชาติและภัยที่เกิดจากภัยพิบัติต่างๆ จะดำเนินการเองโดยท่านจะเดินทางไปด้วยตัวท่านเองพร้อมด้วยพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะอำเภอเป็นตัวแทนของคณะสงฆ์จังหวัดเดินทางไปมอบของช่วยเหลือ ซึ่งในการดำเนินการในแต่ละครั้งจะมีเจ้าหน้าที่ส่วนราชการร่วมเดินทางไปด้วย ซึ่งในอดีตจะมีเจ้าหน้าที่จากศึกษาธิการจังหวัด และในปัจจุบันจะมีเจ้าหน้าที่จากสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดร่วมมอบของช่วยเหลือในแต่ละครั้ง แต่ถ้ามีการช่วยเหลือหลายแห่งจะมอบหมายให้พระสงฆ์และคณะทีมงานแยกไปมอบในจุดอื่น

สรุปได้ว่า งานด้านสาธารณสงเคราะห์นั้น ทางสำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลยได้เป็นแบบอย่างของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาในการปฏิบัติงานเพราะการที่ได้ดำเนินการกิจกรรมดังกล่าวสามารถเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนได้เป็นอย่างดี เมื่อจะมีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาก็จะได้

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายวิสา ยัญลักษณ์, นายอำเภอวังสะพุง, ๒๕ ธันวาคม ๒๕๕๘.

ความร่วมมือจากประชาชนอย่างเต็มที่ เพราะในการทำงานร่วมกับประชาชนนั้นต้องรูปแบบในการเผยแผ่ในลักษณะที่แตกต่างกันและแต่ละท้องถิ่นจำเป็นต้องใช้วิธีการเฉพาะ การสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ท่านได้ดำเนินงานภายใต้การกำกับดูแลของมหาเถรสมาคมจากการที่ได้รับบทบาทปฏิบัติหน้าที่ ตลอดทั้งแนะนำ สั่งสอน อบรมหมู่คณะทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่อยู่หรือพำนักอยู่ในวัดให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและระเบียบการปกครองคณะสงฆ์แห่งราชอาณาจักรไทยตลอดทั้งภุชชังคับ ระเบียบ คำสั่งของมหาเถรสมาคมและกติกาสังคมของวัด ปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่าง เป็นผู้ลงมือปฏิบัติให้ผู้อื่นได้เห็นก่อน และสอนให้ปฏิบัติตามด้วยความเมตตา ให้เกียรติยกย่องและสงเคราะห์ผู้อื่นตามโอกาส ไม่ว่าการกระทำใดๆ อาศัยความเป็นพหูสูต มีความรอบรู้ในด้านพระธรรมวินัย จึงทำให้ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่มีข้อบกพร่อง เพราะจากการเรียนรู้สั่งสมประสบการณ์มาพอสมควร

๓.๒ วิธีการเผยแผ่ธรรมของสำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลย

การเทศนาธรรม” หรือ “การเทศน์” หมายถึงการบอกแสดงแจกแจงเปิดเผยทำให้แจ่มแจ้งซึ่งธรรมมีชื่อเรียกเฉพาะอีกอย่างว่า “ธรรมเทศนา” แปลความหมายตรงตัวว่าการแสดงธรรมจัดเป็นภารกิจสำคัญและศักดิ์สิทธิ์สำหรับพุทธศาสนิกชนเพราะในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงประดิษฐานพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองตลอดพระชนม์ชีพด้วยการเทศนาสั่งสอนพระสัทธรรมที่ทรงตรัสรู้ด้วยพระองค์เองหลังจากนั้นพระอรหันตสาวกซึ่งเป็นผู้ตรัสรู้ตามก็ยึดถือการเทศนาธรรมที่มีพระพุทธองค์ทรงเป็นต้นแบบเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แผ่ขยายตามดินแดนต่างๆจนในปัจจุบันพระสงฆ์แต่ละท้องถิ่นต่างได้ยึดถือการเทศนาธรรมนี้เป็นแบบอย่างในการธำรงรักษาพระพุทธศาสนานับเป็นรูปแบบการเผยแผ่ธรรมะที่มีประสิทธิภาพและเก่าแก่ที่สุดกล่าวโดยสรุปการเทศนาธรรมมีความสำคัญดังนี้

๑. การเทศนาธรรมเป็นกิจกรรมสำคัญที่จะดำรงพระพุทธศาสนาให้คงอยู่เนื่องจากการเทศนาธรรมเป็นกิจกรรมถ่ายทอดหลักการและแนวทางปฏิบัติทางพุทธศาสนาไปสู่ผู้ฟังก่อให้เกิดสมาธิทางศาสนาเพิ่มขึ้นวัดจัดเป็นศาสนสถานสำหรับประกอบกิจกรรมพระสงฆ์เป็นผู้ถ่ายทอดหลักการและแนวทางปฏิบัติส่วนศรัทธาประชาชนเป็นผู้รับการถ่ายทอดเมื่อมีความเห็นหรือเลื่อมใสตามก็จะปฏิบัติตามและให้ความอุปถัมภ์กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาทำให้พระพุทธศาสนามีความเจริญมั่นคงและแพร่หลาย

๒. การเทศนาธรรมเป็นกิจกรรมที่ดึงดูดสมาชิกของศาสนาได้มากที่สุดเนื่องจากการเทศนาธรรมเป็นกิจกรรมที่พูดต่อสาธารณชนมีการจัดทำอย่างเป็นพิธีการและมีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้เทศนาธรรมและผู้ฟังทั้งสถานที่และสิ่งประกอบต่างๆทำให้สามารถถ่ายทอดธรรมะได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็วประชาชนจำนวนมากมีความรู้ความเข้าใจมีศรัทธาและยอมรับในหลักการและแนวทางปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาทำให้เกิดสมาธิทางพระพุทธศาสนาเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างรวดเร็วแม้ในสมัยพุทธกาลเมื่อพระพุทธเจ้าทรงแสดงพระธรรมเทศนาจบลงในแต่ละครั้งมักจะมีผู้

เข้าใจได้ดวงตาเห็นธรรมจนสามารถบรรลุธรรมเป็นพระอริยบุคคลในระดับต่างๆจำนวนมากจึงทำให้เกิดบุคลากรทางพุทธศาสนาที่มีคุณภาพแพร่หลายอย่างรวดเร็ว

๓. การเทศนาธรรมเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างศาสนากับศาสนิกชนเมื่อพระสงฆ์เทศนาธรรมให้เหล่าพุทธบริษัทดับฟังอยู่เป็นประจำความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับศรัทธาประชาชนย่อมดีขึ้นและแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นเพราะพระสงฆ์มีความปรารถนาดีมีความตั้งใจดีและเตรียมการเทศนาธรรมมาเป็นอย่างดีมุ่งให้หลักการดำเนินชีวิตตามแนวทางพุทธศาสนาแก่ศรัทธาประชาชนในขณะเดียวกันศรัทธาประชาชนก็เตรียมกายและจิตใจให้พร้อมสำหรับรับสิ่งที่ดีงามที่พระสงฆ์มอบให้จึงทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีว่าพระสงฆ์ได้ให้สิ่งที่ดีงามแก่ชีวิตซึ่งทางที่ถูกต้องชอบธรรมและแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตน

๔. การเทศนาธรรมเป็นพิธีสำคัญและเป็นวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ประดิษฐานพระพุทธศาสนาตลอดพระชนม์ชีพพระองค์ให้ความสำคัญกับการเทศนาธรรมเป็นอย่างมากดังจะเห็นได้จากแนวทางการเทศนาที่ทรงใช้พระองค์ยังวางหลักการเทศนาสำหรับให้พระสาวกใช้เป็นแนวทางในการเทศนาธรรมต่อไปเช่นหลักแห่งพระธรรมกถึกหลักธรรมเทศนาปฏิสังยุตต์เป็นต้นเมื่อพระสาวกน้อมรับหลักการนี้แล้วก็นำมาเป็นแนวทางในการเทศนาโดยแยกย้ายกันไปเทศนาตามพื้นที่ต่างๆพระพุทธเจ้าทรงยกย่องพระสาวกผู้มีบทบาทในการแสดงธรรมอยู่เสมอดังจะเห็นได้จากพุทธประวัติหากพระองค์ปรารถนาจะฟังธรรมเทศนาจากพระสาวกบางรูปเป็นพิเศษทรงให้จัดอาสนะสำหรับพระสงฆ์ผู้แสดงธรรมรูปนั้นให้อยู่สูงกว่าอาสนะของพระองค์เสมอนอกจากนั้นพระองค์ยังทรงยกย่องพระปณณมานันตานุบุตรพระสาวกที่มีบทบาทในการแสดงพระธรรมเทศนาได้อย่างยอดเยี่ยมเนื่องจากท่านดำรงตนตั้งมั่นอยู่ในคุณธรรมสั่งสอนบรรดาศิษย์และเหล่าพุทธบริษัทให้ดำรงอยู่ในคุณธรรมพระองค์จึงทรงยกย่องในตำแหน่งเอตทัคคะว่าเป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลายในการเป็นพระธรรมกถึกดังนั้นการเทศนาธรรมจึงเป็นพิธีสำคัญเพราะเป็นแนวทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าทรงใช้และทรงวางไว้สำหรับเป็นแนวทางให้พระสาวกเผยแผ่พระสัทธรรมสู่มวลมนุษยชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สมเด็จพระธีรญาณมุนี^{๒๑} กล่าวถึงจุดมุ่งหมายสูงสุดของการเทศนาว่า การเทศนาธรรมแต่ละครั้งมีจุดมุ่งหมายสูงสุดคือวิมุตติได้แก่การหลุดพ้นจากกิเลสบรรลุมรรคผลและนิพพานอันเป็นพุทธประสงค์ในการประกาศพระสัทธรรมทุกครั้งที่พระสงฆ์ได้แสดงธรรมจะต้องตั้งจุดมุ่งหมายเช่นนี้ไว้อยู่เสมอแม้จะเป็นจุดมุ่งหมายที่ยากต่อการเข้าถึงของผู้ฟังก็ตามแต่คำว่าวิมุตติไม่ได้หมายถึงความหลุดพ้นจากอวิชชาโดยสิ้นเชิงเพียงอย่างเดียวแต่ยังมีความหมายอีก ๕ ลักษณะได้แก่

๑. ตทังควิมุตติได้แก่การหลุดพ้นจากกิเลสได้ชั่วคราวหากมีเหตุปัจจัยมากกระตุ้นก็จะทำให้เกิดกิเลสขึ้นอีก

^{๒๑} สมเด็จพระธีรญาณมุนี (สนิท เขมจารี), **วิถีนักเทศน์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง, ๒๕๔๒), หน้า ๔.

๒. วิกขัมภณวิมุตติได้แก่การหลุดพ้นด้วยการสะกดไว้ด้วยกำลังแห่งฉานหากฉานเสื่อมลงกิเลสก็จะเกิดขึ้นอีก

๓. สมุจเฉทวิมุตติได้แก่การหลุดพ้นโดยเด็ดขาดด้วยอำนาจแห่งอริยมรรคไม่กลับมาเกิดกิเลสอีก

๔. ปฏิปัสสัทธิวิมุตติได้แก่การหลุดพ้นจากกิเลสด้วยความสงบไม่ต้องชวนขยายเพื่อละกิเลสอีก เพราะกิเลสนั้นได้สงบระงับไปแล้ว

๕. นิสสรณวิมุตติได้แก่การหลุดพ้นจากกิเลสด้วยการออกไปอย่างยั่งยืนตลอดถึงเวลาสิ้นชีพ คือถึงนิพพาน

ประเภทของวิมุตติดังกล่าวนี้วิมุตติ๒ข้อแรกจัดเป็นวิมุตติในชั้นโลกียะส่วนวิมุตติ๓ข้อสุดท้ายจัดเป็นวิมุตติในชั้นโลกุตระดังนั้นการแสดงธรรมแต่ละครั้งแม้ผู้ฟังจะเข้าไม่ถึงวิมุตติชั้นโลกุตระแต่ก็ต้องพยายามแสดงให้ผู้ฟังเข้าถึงวิมุตติชั้นโลกียะโดยเฉพาะตทั้งคิวิมุตติคือการหลุดพ้นจากกิเลสได้ชั่วคราวชั่วครา

พระธรรมกิตติวงศ์^{๒๒} ได้กล่าวถึงพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เทศนาธรรมในปัจจุบันแบ่งตามคุณภาพและประสิทธิภาพมี ๒ประเภทได้แก่

๑. ประเภทเทศน์ได้หมายถึงคุณลักษณะของพระสงฆ์ที่สามารถเทศนาธรรมให้ชาวบ้านฟังตามธรรมเนียมปฏิบัติได้หรือเทศนาธรรมเพื่อให้เป็นส่วนประกอบหนึ่งตามหลักการทำบุญ๓ประการ ได้แก่ทานศีลและภาวนาเท่านั้นโดยไม่ได้หวังผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์คือการหลุดพ้น (วิมุตติ) จากอาสวะกิเลสการเทศนาธรรมในลักษณะนี้สามารถพบได้ในงานบุญประเพณีทั่วไปบางที่ก็เรียกว่า “เทศน์แบบพอเป็นพิธี”

๒. ประเภทเทศน์ดีหมายถึงคุณลักษณะของพระสงฆ์ที่สามารถแสดงธรรมจนได้นื้อหาสาระแห่งพุทธธรรมเป็นอย่างดีมีความตั้งใจเทศนาเพื่อให้ผู้ฟังเข้าถึงความหลุดพ้นจากอาสวะกิเลสตามวัตถุประสงค์แห่งการเทศนาธรรมอย่างแท้จริงพระสงฆ์ที่แสดงได้ดีเช่นนี้มักจะมีความตั้งใจชวนขยายในการแสดงธรรมยึดหลักการแสดงธรรมรักษาองค์แห่งพระธรรมกถึกไว้เป็นอย่างดีแม้ไม่อาจทำให้ผู้ฟังบรรลุธรรมหรือกำจัดอาสวะกิเลสได้อย่างสิ้นเชิงเหมือนพระพุทเจ้าและพระอริยสาวกในอดีตเคยปฏิบัติเอาไว้แต่ก็ทำให้ผู้ฟังเกิดความเลื่อมใสในพระรัตนตรัยและเกิดสติปัญญาสามารถรู้จักเลือกเอาสารธรรมไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้พระนักเทศนาทั้ง๒ประเภทนี้พระนักเทศน์ประเภทเทศน์ดีจัดเป็นพระนักเทศน์ที่มีคุณภาพเพราะสามารถรักษาทั้งธรรมเนียมการเทศน์และหลักการพระพุทธศาสนาไว้ได้ส่วนพระนักเทศน์ประเภทเทศน์ได้นั้นแม้จะรักษาธรรมเนียมการเทศน์ไว้ได้แต่ก็ไม่อาจธำรงรักษาหลักการทางพระพุทธศาสนาได้การที่จะเป็นพระนักเทศน์ที่ดีมีประสิทธิภาพได้นั้น

^{๒๒} พระธรรมกิตติวงศ์, เทศน์ : การเผยแผ่ที่สำคัญศักดิ์สิทธิ์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เสียงเชียง, ๒๕๕๐), หน้า๕๗..

จะต้องมีหลักการเทศน์และรู้จักฝึกฝนพัฒนาตนเองอยู่เสมอสิ่งสำคัญที่พระนักเทศน์จะต้องมีให้พร้อมอยู่เสมอได้แก่

๑. กายพร้อมหมายถึงมีร่างกายอยู่ในสภาวะที่ปกติแข็งแรงคล่องแคล่ว (สุขภาพดี)สำหรับระวังอากัปภิกิริยาทั้งการยืนเดินนั่งอันก่อให้เกิดความศรัทธาแก่ผู้พบเห็น(บุคลิกภาพดี)นุ่งห่มผ้าให้เรียบร้อยรักษาวินัยสงฆ์อย่างเคร่งครัด(สมณสาธูปดี)

๒. วาจาพร้อมหมายถึงมีความพร้อมด้านการพูดจาที่มีเสียงดีไพเราะชัดถ้อยชัดคำนุ่มนวลชวนฟังไม่ตะกุกตะกัก (สำเนียงวาจา) รู้จักเลือกสรรสำนวนโวหารคำคมสุภาสิตตลอดจนถึงถ้อยคำที่มีความหมายสอนใจ (สำนวนวาจา) น่าจดจำและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

๓. ใจพร้อมหมายถึงมีความตั้งใจที่จะเทศนาธรรมสามารถเทศนาธรรมด้วยใจรักมุ่งมั่นเทศนาธรรมเพื่อประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและผู้ฟังโดยไม่เห็นแก่ลาภสักการะที่จะบังเกิดขึ้น

๔. ความรู้พร้อมหมายถึงผู้แสดงธรรมจะต้องมีความรู้ในเรื่องที่จะเทศน์เป็นอย่างดีนอกจากนั้นต้องรู้จักศึกษาและพัฒนาการเทศน์ของตนเองอยู่เสมอความรู้สำคัญที่พระนักเทศน์ต้องมีคือรู้วิชารู้วิเคราะห์รู้วิจารณ์และรู้วิธีการเทศนาอย่างถ่องแท้

พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาโดยตลอด ก็ด้วยพุทธวิธีการสอนอันเนื่องมาจากพระบุคลิกภาพ อันหาที่เปรียบมิได้ขององค์พระศาสดาผู้ยิ่งใหญ่ ตลอดจนในหมู่ภริยสาวกทั้งหลายที่พากันเสียสละตามแบบอย่างขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บรรพบุรุษของไทยได้รับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จนเป็นศาสนาประจำชาติไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพระพุทธศาสนาเป็นสมบัติของชาติ ซึ่งถือเป็นทรัพยากรอันทรงค่ายิ่งพระสงฆ์เป็นบุคลากรที่เสียสละทำงานเพื่อประเทศชาติ ช่วยอบรมสั่งสอนประชาชนให้ละชั่ว ประพฤติดี ตามพระธรรมคำสอนและตามกฎหมาย ระเบียบ กติกา ของบ้านเมือง หน้าที่ในการแนะนำสั่งสอน เผยแผ่ธรรมแก่ประชาชน เมื่อประชาชนมีความรู้ความเข้าใจถูกต้องก็จะประพฤติอยู่ดีมีศีลธรรม รู้จักฝึกอบรมจิต ฝึกอบรมปัญญา ประชาชนอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข ประพฤติดี ปฏิบัติชอบแล้ว ก็เป็นประโยชน์ต่อแผ่นดินไปเอง หน้าที่ในการเป็นผู้ให้คำปรึกษา ให้ความรู้ความเข้าใจแก่พระราชาในทางธรรม และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา แต่จะไม่เข้าไปกุ่มอำนาจทางการเมืองอย่างนักบวชบางศาสนา

๕. การแสดงธรรมเป็นพิธีศักดิ์สิทธิ์เนื่องจากการแสดงธรรมถือเป็นการสืบสานพุทธปฏิบัติที่ทรงแสดงไว้อีกทั้งเป็นการยกย่องพระสงฆ์ผู้เทศนาธรรมว่าเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้าในขณะที่แสดงธรรมอยู่ดังนั้นพิธีแสดงธรรมจึงจัดทำอย่างพิถีพิถันและเป็นพิธีการที่สำคัญประกอบด้วยลำดับขั้นตอนดังนี้

๕.๑ จัดอาสนะพิเศษสำหรับพระสงฆ์ผู้เทศนาธรรมการเทศนาธรรมแต่ละครั้งจะจัดอาสนะสำหรับพระสงฆ์องค์เทศน์อย่างเป็นเอกเทศกล่าวคืออาสนะนั้นจะแยกตั้งอยู่ในส่วนที่เหมาะสมมีความสง่างามและสูงกว่าอาสนะของพระสงฆ์รูปอื่นเรียกอาสนะนี้ว่า “ธรรมาสน์” จัดทำและตกแต่งด้วยลวดลายอย่างวิจิตร

๕.๒ พระสงฆ์ผู้แสดงธรรมมีความตั้งใจในการแสดงธรรมเป็นพิเศษเมื่อแต่ละรูปได้รับอาราธนาให้แสดงธรรมจะมีความตั้งใจรู้จักสำรวมระวังทั้งอาภักิริยาและวาจาคำพูดพร้อมกับเตรียมความพร้อมทั้งกายจิตใจและเรื่องที่จะแสดงให้พร้อมเพื่อให้ผู้ฟังได้ประโยชน์และเกิดศรัทธาในพระรัตนตรัยอย่างแท้จริง

๕.๓ ผู้ฟังมีความเคารพในการแสดงธรรมไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์หรือคฤหัสถ์จะให้ความเคารพต่อการแสดงธรรมเป็นอย่างมากดังจะเห็นได้จากการนั่งอย่างเรียบร้อยพนมมือสงบกายวาจาและจิตใจ สดับฟังอย่างตั้งใจไม่พูดคุยกันในบริเวณนั้นจะมีแต่เสียงของผู้แสดงธรรมดังก้องอยู่เท่านั้นทำให้บรรยากาศในช่วงเวลานั้นเงียบสงบและมีความศักดิ์สิทธิ์เป็นอย่างยิ่ง

๕.๔ จัดเครื่องบูชาธรรมอย่างประณีตการแสดงผลธรรมแต่ละครั้งผู้ฟังจะจัดเครื่องบูชาการแสดงผลธรรมอย่างประณีตประกอบด้วยดอกไม้ธูปเทียนพร้อมด้วยเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นเรียกเครื่องบูชาว่า “เครื่องบูชาภัณฑ์เทศนา” “ภัณฑ์เทศน์” สำหรับถวายแก่พระสงฆ์ผู้แสดงธรรมเพราะถือว่าเป็นการถวายทานบูชาพระธรรมและอุปถัมภ์การแสดงผลธรรมซึ่งมีพระสงฆ์องค์แสดงเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้าอีกทั้งเชื่อในอานิสงส์ของการถวายทานภัณฑ์เทศน์ควบคู่กับอานิสงส์ที่เกิดจากการฟังธรรมเทศนาด้วย

๕.๕ ขั้นตอนการแสดงผลธรรมเนื่องจากการแสดงผลธรรมเป็นการสืบสานพุทธปฏิบัติของพระพุทธเจ้าทั้งหลักการและการประพฤติปฏิบัติตั้งนั้นการแสดงผลธรรมแต่ละครั้งจึงประกอบด้วยพิธีการขั้นตอนต่างๆเพื่อนำผู้แสดงและผู้ฟังเข้าสู่บรรยากาศแห่งความศักดิ์สิทธิ์ประกอบด้วยการไหว้พระการอาราธนาศีลการรับศีลการอาราธนาธรรมการแสดงผลธรรมการถวายภัณฑ์เทศน์การอนุโมทนาหรือให้พรและการกรวดน้ำแผ่เมตตา

สำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลย พร้อมทั้งคณะที่มงานเป็นพระสงฆ์และบุคลากรสำคัญ มีวัตรปฏิบัติที่น่าเลื่อมใสยิ่ง มีมโนปณิธานอันแรงกล้า ได้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ได้ให้ดวงปัญญา ได้แสดงศักยภาพของความเป็นนักเผยแผ่พุทธธรรม จึงทำให้มีบทบาทสำคัญยิ่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการรักษาพระสัทธรรมให้คงอยู่ท่านกล่าวไว้ว่า การเผยแผ่จะทำให้ดีได้ต้องได้รับการศึกษามีความรู้ความสามารถ จะเผยแผ่วิชาใดก็ต้องเรียนรู้ทุกวิชา พระพุทธเจ้าก็เป็นนักเผยแผ่เราก็จำลองตามพระองค์อย่างที่เราองค์เผยแผ่ในวันมาฆบูชาพระองค์ก็ได้ประกาศโอวาทปาติโมกข์การแนะนำกับพระภิกษุสงฆ์ที่จะเป็นนักเผยแผ่ที่ดีคือ อย่าทำร้ายเขา อย่าพูดส่อเสียด ใส่ร้ายป้ายสี ต้องเป็นคนง่าย ๆ รู้จักประมาณในโภชนาหาที่สงบนิ่งพิจารณาธรรม อุดมการณ์ก็คือให้ได้บรรลุพระนิพพานบรรเทาหรือทำลายกำจัดกิเลสให้หมด พระพุทธเจ้าครั้งส่งพระสาวก ๖๐ รูปไปเผยแผ่ก็ได้ประกาศพรหมจรรย์ในเบื้องต้นเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มากทั้งมนุษย์และเทวดาทั้งหลายจุดประสงค์ของพระองค์คือชนหมู่มากวัตถุประสงค์ก็คือความสุขแก่อีก เพราะฉะนั้นเป้าหมายสูงสุดของพระองค์คือชนหมู่มากใหญ่คุณสมบัติของพระธรรมทูตต้องมีความอดทนอย่าไปทำร้ายใคร อย่าไปกล่าวร้ายใคร คนที่เบียดเบียนจะเป็นสมณะได้ไง ต้องรู้จักสำรวมในการเผยแผ่ นี่ก็เป็นการเผยแผ่เดินก็เป็นการเผยแผ่

ผู้วิจัยได้ศึกษา และรวบรวมวิธีการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลย ในประเด็นที่ประกอบด้วย การเผยแพร่โดยการเทศน์ตามแนวจารีต การเผยแพร่โดยผ่านทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ การเผยแพร่โดยการจัดกิจกรรมต่างๆ การใช้ถ้อยคำ การใช้ลีลาการเทศน์และการใช้พุทธศาสนสุภาษิต พุทธพจน์ประกอบในการเผยแพร่ มีดังนี้

๓.๒.๑ การเผยแพร่โดยการเทศน์ตามแนวจารีต^{๒๓}

จารีตประเพณีที่คนในท้องถิ่นยึดถือปฏิบัติชาวอำเภอวังสะพุง จังหวัดเลยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญและปฏิบัติ สืบต่อกันมาเป็นแบบชาวอีสานทั่วไปที่ยึดการดำเนินชีวิตที่เรียกว่า “ฮึดสืบสองครองสืบสี่” อันถือเป็นจารีตประเพณีของชาววังสะพุง จังหวัดเลย ทั่วไปได้

ฮึดสืบสอง ครองสืบสี่

เป็นจารีตประเพณีที่ชาวอำเภอวังสะพุง จังหวัดเลยถือปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลาช้านานในเมื่อถึงเทศกาลของแต่ละเดือนสำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลยจะถือโอกาสทอดแหกธรรมะเข้าไปทุกครั้ง ถ้าจะพิจารณาตามเนื้อหาแล้ว จะเห็นว่า ฮึดสืบสองครองสืบสี่นี้ เป็นประเพณีบทบัญญัติในการควบคุมพฤติกรรมสังคมชาวอำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย เป็นการกำหนดระเบียบของสังคมที่พึงประพฤติปฏิบัติ ถ้าละเลยมิได้ประพฤติปฏิบัติ ตามฮึดสืบสองครองสืบสี่ เชื่อถือกันว่าจะเกิดอัปมงคล เกิดความพินาศล่มจมแล้วแต่กรณี คำว่า ฮึดสืบสองครองสืบสี่ แยกเป็น ๒ อย่างคือ ฮึดสืบสอง กับ ครอง(หมายถึงครองครอง) สืบสี่ ฮึดสืบสองหมายถึง ขนบธรรมเนียมประเพณี แบบแผน ความกระพริบที่ต้งามหรือประเพณีทำบุญ ๑๒ เดือน อันได้แก่ บุญเข้ากรรม บุญคูณลาน บุญข้าวจี บุญผะเหวด บุญสงฆ์ (สงกรานต์) บุญบั้งไฟ บุญข้าสยะ (ข้าระ) บุญเข้าพรรษา บุญกฐินและบุญลอยกระทง ครองสืบสี่ หมายถึง ตัวยกกฎหมายโบราณเริ่มแต่ตั้งผู้ซื้อสัตย์เป็นผู้มีอำนาจปกครองบ้านเมืองเป็นข้อแรก และคุณสมบัติคุณเมือง ๑๔ อย่างเป็นข้อสุดท้าย ตัวยกกฎหมายโบราณมีไม่มาก แต่คนโบราณก็ปกครองบ้านเมืองให้ร่มเย็นเป็นสุขโดยปกครองแบบพ่อปกครองลูก พี่ปกครองน้อง ในปัจจุบัน ชาวไทยได้ยอมรับนับถือพุทธศาสนาว่าเป็นศาสนาประจำชาติ และมีค่านิยมเกี่ยวกับการบวชพระ เมื่อมีอายุ ๒๐ ปี

ฮึดสืบสอง ได้แก่

บุญเข้ากรรมหรือปรีวากรรม หมายถึง การอยู่แรมคืนเพื่อชำระศีลของพระภิกษุให้บริสุทธิ์ ซึ่งเป็นกิจของสงฆ์โดยเฉพาะ เป็นพิธีกรรมทางศาสนาแห่งหนึ่งในอันที่จะช่วยให้พระภิกษุปราศจากมลทิน และในขณะเดียวกัน ก็ถือเป็นโอกาสดีของพุทธศาสนิกชนทั่วไป ที่จะได้ถือเอาโอกาสที่บำเพ็ญ

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระครูอุดมวรานุวัตร (สมบัติ สมเสฏฐ์), เจ้าอาวาสวัดศรีอุดมวงศ์ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลย, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

กุศล โดยการฝึกฝนจิตใจเจริญภาวนากรรมฐาน ซึ่งเป็นแนวทางที่จะนำชีวิตไปสู่ความสงบสุขได้อีกทางหนึ่ง

เดือนยี่ บุญคุณลาน เป็นการทำบุญเปิดยั้งข้าวเพื่อเอาเคล็ดตามความเชื่อ ในช่วงนี้ทุกครัวเรือนจนเสร็จจากการเอาข้าวขึ้นยั้ง มีการเลี้ยงพระแม่โพสพ เป็นการตอบแทนที่ทำให้ตนสามารถทำนาได้ข้าว เมื่อทำการเปิดยั้งจึงตักข้าวจากยั้งได้ พิธีนี้เจ้าของยั้งจะกำหนดวันประกอบพิธีตามความเชื่อของแต่ละครอบครัว

เดือน ๓ บุญข้าวจี หลังจากเปิดยั้งข้าวแล้ว ชาวบ้านก็จะนำข้าวที่เป็นผลผลิตนั้นมาทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว อุทิศให้ผีไร่ญาติจะมีการนำข้าวเหนียวจีซุบไข่ แล้วนำมาถวายพระ นอกจากนี้ ยังมีการเพิ่มน้ำอ้อยใส่ในข้าวจีอีกด้วย

เดือน ๔ บุญพะเหวด เมื่อถึงเดือน ๔ เป็นฤดูที่มีดอกไม้ตามชายทุ่ง ชายป่า บานสะพรั่งไปด้วยดอกคูณดอกมันปลา ดอกลำตวน ตามปกติฝนก็มีมาบ้างแล้วจกจั่น เรไรขับร้องตามชายทุ่งและชายป่า ฟังเสนามาก มีการเขียนไว้ในหนังสือเทศน์พระมาลัยหมื่นมาลัยแสนว่า พระผู้มาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต คือ พระศรีอริยเมตไตรยใครอยากจะได้พบเห็นท่าน และร่วมในศาสนาของท่าน จะต้องไม่ฆ่าพ่อแม่ ฆ่าสมณชีพรามณ์ ทำลายสงฆ์ให้แตกแยก และจะต้องฟังเทศน์พระเวสสันดรชาดกให้จบสิ้นภายในวันเดียว ดังนั้น ปราชญ์แห่งอีสาน เห็นว่าเป็นเรื่องดี จึงได้บรรจุบุญมหาชาตินี้ไว้ในฮีตสิบสองครองสิบสี่ การทำบุญนี้ทำอยู่ ๓ วัน วันแรกเป็นวันเตรียมการ ผู้ชายจะช่วยกันสานไม้ไผ่เพื่อนำมาเป็นเรื่อง ผะเหวด(หรือกระแตะ) และช่วยกันมัดฟางให้เป็นนก หนู ไก่ และปลา ส่วนผู้หญิงจะเตรียมสิ่งของที่จะนำไปร่วมพิธี ได้แก่ ข้าวต้มมัด ขนมต่างๆ วันที่ ๒ ชาวบ้าน จะช่วยกันสร้างหอพระอุทิศ แล้วนำกระแตะที่สานไว้ มากันทำเป็นบริเวณสำหรับเทศน์มหาชาติ ในเวลาบ่ายยกเสาผะเหวด โดยนำข้าวต้มมัด กล้วย ผักติดกับเสาไม้ไผ่ที่ลานวัดแล้วพรมน้ำหอม ผูกผืนผ้ายาวเรียกว่า“ผ้าผะเหวด” แล้วเชิญผะเหวดเข้ามาในหมู่บ้าน บูชาด้วยดอกไม้แล้วแห่เข้าเมืองในวันที่ ๓ ตั้งแต่เช้ามีด เวลาประมาณ ๐๓.๐๐ นาฬิกา จะมีพิธีแห่ข้าวพันก้อน ในตอนสายของวันที่ ๓ จะมีการฟังเทศน์มหาชาติ และมีการแห่กัณฑ์หลอน แล้วเทศน์อัศจรรย์ และเข้าวันอันเชิญพระอุทิศ ต่อมามีการทำบุญตักบาตรเป็นเสร็จพิธี

เดือนที่ ๕ บุญสงกรานต์ เป็นบุญประเพณีที่ชาวอำเภอวังสะพุง จังหวัดเลยปฏิบัติสืบทอดกันมาทุกปี ตอนเช้ามีพิธีตักบาตรที่หน้าศาลากลาง เสร็จพิธีแล้วจะสงฆ์น้ำพระพุทธรูปคู่บ้าน มาแห่รอบ ๆ เมืองวังสะพุงเพื่อให้ประชาชนได้สงฆ์น้ำพระเพื่อความเป็นสิริมงคล เสร็จพิธีสงฆ์น้ำพระ ประชาชน ผู้เฒ่าผู้แก่ คนหนุ่มคนสาวก็จะรดน้ำพระเพื่อความเป็นสิริมงคล เสร็จพิธีสงฆ์น้ำพระ ประชาชน ผู้เฒ่าผู้แก่ คนหนุ่มคนสาวก็จะรดน้ำกันอย่างสนุกสนาน จากนั้นมีการแข่งขันกีฬาต่างๆ เช่น ฟุตบอลชาย ฟุตบอลหญิง เป็นต้น

เดือน ๖ บุญบั้งไฟ เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ชาวบ้านร่วมกันทำ โดยเอาถ่านไฟและดินประสิวมาคั่วผสมกันตามน้ำหนักที่ต้องการ แล้วบดให้ละเอียดและกรอก ใส่กระบอกไม้ไผ่ หรือแป็บเหล็กขนาดต่างๆ ตอกให้แน่น เพื่อเป็นการบูชาขมัสการเทพเจ้าตามความเชื่อของชาวอีสานว่าเป็นผู้สร้างฝน หรือ

เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ แถน ” หรือ “ พญาแถน ” อันได้แก่ พระอินทร์นั่นเอง บุญบั้งไฟมีความสำคัญในชีวิตชาวอีสาน โดยตอนกลางวันจะมีการทำบุญตักบาตร ตอนเย็นวันแรกมีการสวดมนต์ เสร็จพิธีก็เลี้ยงอาหารผู้มาร่วมงาน วันที่สองจะมีการทำบุญตักบาตร เลี้ยงพระอีกเป็นเสร็จพิธี

เดือน ๗ บุญข้าสະ ข้าสະ คือ ข้าระ ในบัญญัติทางประเพณีข้อนี้อันเป็นการชำระสิ่งที่เปื้อนเสียดจัญไร ในทำนองเอาของบริสุทธิ์ศักดิ์สิทธิ์ไล่เสียด หรือนอกจากนั้น ยังมีพิธีเลี้ยงผีตาแฮกนา เพื่อให้คุ้มครองข้าวในนา ตลอดจนบุคคลในครอบครัวให้อยู่เย็นเป็นสุข

เดือน ๘ บุญเข้าพรรษา การเข้าพรรษา คือ การอธิษฐานอยู่ประจำของพระภิกษุในที่เดียว ๓ เดือนโดยภายใน ๓ เดือน นั้น จะไปค้างคืนที่อื่นไม่ได้ ถ้าไปจะถือว่าพรรษาขาด ต้องอาบัติไปด้วย ยกเว้นมีความจำเป็นต้องใช้วิธีสัตตาคหะ – กรณียะ ซึ่งจะไปได้ ๗ วัน ตามปกติ กำหนดเอาวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ และมีอนุญาตให้อธิษฐานเข้าพรรษาแรกไม่ทัน เช่นนี้เรียกว่า “ ปัจฉิมพรรษา ” คือการเข้าพรรษาหลัง

เดือน ๙ บุญข้าวประดับดิน เป็นบุญที่ถวายทานแก่พระสงฆ์ หรือ จัดอาหารทิ้งไว้หรือแขวนไว้ตามกิ่งไม้ เพื่อให้วิญญาณหรือผีที่เป็นญาติที่ได้รับความทุกข์ ทรมานในนรก ให้ได้รับการปลดปล่อยให้มารับส่วนกุศลนี้ จะเริ่มทำกันหลังจากที่ทำนาเสร็จเรียบร้อยแล้ว

เดือน ๑๐ บุญข้าวสาก (ข้าวสารท) บุญข้าวสาก เป็นบุญถวายข้าวสากแก่พระสงฆ์ จะนำสิ่งของต่าง ๆ ที่เตรียมไว้เขียนเป็นสลากไปถวายพระสงฆ์ เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้ญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้วรวมทั้งผีไร้ญาติด้วย

เดือน ๑๑ บุญออกพรรษา ในส่วนของพระนั้นการปวารณาเป็นกิจกรรมสำคัญของพระสงฆ์ ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับชาวบ้าน การออกจากการจำกัตเขต ๓ เดือน ไปพักค้างคืนนอกเขต ได้ชื่อว่าเป็นการออกพรรษา จะมีการทำบุญตักบาตรที่วัด เป็นเสร็จพิธี ในเดือน ๑๑ จะมีการทำบุญกฐิน หลังออกพรรษา จะทำในช่วงวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ถึง กลาง เดือน ๑๒ ท้ายฤดูเท่านั้น ทำนอกเหนือจากนี้ไม่ได้เพื่อเป็นการทำบุญถวายกฐินในพระสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ครบสามเดือนอีกด้วย

เดือน ๑๒ บุญลอยกระทง เป็นการทำบุญและงานรื่นเริง ขึ้น ๑๕ ค่ำ จุดประสงค์ของการทำบุญนี้ เพื่อ ๑. บูชาพระแม่คงคา ๒. ขอภัยต่อพระแม่คงคา ๓. และบูชารอยพระพุทธรูปบาทของพระศาสดา ตอนเช้ามีการทำบุญตักบาตรที่วัดตอนสายหนุ่มสาวจะทำกระทงและนำไปลอยในแม่น้ำในตอนเย็น สังเกตได้ว่าฮีตสิบสองเป็นประเพณีในรอบ ๑๒ เดือน ที่ยังปฏิบัติสืบทอดกันมาจนทุกวันนี้

ครองสิบสี่

ครอง เป็นคำที่ตรงกับภาษาอีสาน ว่า “ คอง ” หมายถึงแนวทาง หรือ ทำนองคลองธรรม สิบสี่ หมายถึง แนวทางที่พึงปฏิบัติ ๑๔ ข้อ

ครองสิบสี่ หมายถึง แนวทางที่ประชาชนทั่วไปตลอดจนผู้มีหน้าที่ปกครองบ้านเมืองพึงปฏิบัติ ๑๔ ข้อเพื่อดำรงรักษาไว้ซึ่งจารีตประเพณีและทำนองคลองธรรมอันดีงามของท้องถิ่นและของบ้านเมือง ซึ่งจำแนกได้ ดังนี้

ฮิตเจ้าครองขุน เป็นฮิตของพระเจ้าแผ่นดินหรือพระมหากษัตริย์ผู้ครองเมือง ที่จะต้องปฏิบัติ ตามระเบียบแบบแผนที่มีมาแต่โบราณ เช่น การปฏิบัติตามทศพิธราชธรรม ปกครองดูแลไพร่ฟ้า ประชาชนให้อยู่เย็นเป็นสุขโดยทั่วกัน

ฮิตเจ้าครองเพี้ย เป็นฮิตของเจ้านายชั้นผู้ใหญ่แต่โบราณ เพื่อให้ปฏิบัติตามครองขุนหรือจารีต ที่เคยปฏิบัติมา โดยยึดหลักธรรมทางศาสนาเป็นที่ตั้งอันเป็นแนวทางปกครอง โดยเป็นธรรมแก่ ประชาชน

ฮิตไพร่ครองนายเป็นฮิตของประชาชนทั่วไปที่พึงปฏิบัติตามกฎหมายบ้านเมืองและคำสั่งของ เจ้านาย ซึ่งเป็นนายจะต้องปฏิบัติตามหน้าที่และเป็นที่พึงของประชาชน

ฮิตบ้านครองเมือง คือ การรู้จักปฏิบัติขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติในแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้เกิดความสามัคคีรักใคร่กลมเกลียวและมีการเลี้ยงชีพโดยสุจริต

ฮิตผัวครองเมีย คือ แนวทางที่สามีและภรรยาปฏิบัติต่อกันเพื่อให้การอยู่ร่วมกันในครอบครัว เป็นไปอย่างราบรื่นและเป็นปกติสุข

ฮิตพ่อครองแม่ คือ แนวทางที่ผู้เป็นพ่อและผู้เป็นแม่พึงปฏิบัติต่อกันในทางที่เป็นประโยชน์แก่ ลูก นับตั้งแต่การเลี้ยงดูให้เติบโตใหญ่และการแนะนำอบรมในสิ่งที่ดีงามห้ามปรามมิให้กระทำชั่ว

ฮิตลูกครองหลาน เป็นแนวทางที่ผู้เป็นลูกและผู้เป็นหลานพึงปฏิบัติ เช่น เคารพเชื่อฟังคำสั่ง สอนของพ่อแม่ ตลอดจนให้ละเว้นการกระทำชั่วประพฤติดุปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงามให้สมกับคำที่เรียกว่าเป็น ลูกแก้วหลานแก้ว

ฮิตไก่ครองเขย เป็นข้อปฏิบัติสำหรับผู้เป็นสะใภ้และลูกเขย ด้วยการปฏิบัติให้เป็นไปตาม ขนบธรรมเนียมและหน้าที่ เช่น ลูกสะใภ้ต้องรักและเคารพปู่ ย่า ส่วนลูกเขยต้องรู้จักทำงาน ขยัน ชำนาญในการประกอบอาชีพ และทำตนให้เป็นที่รักของพ่อตาและแม่ยาย

ฮิตป่าครองลุง เป็นข้อปฏิบัติของผู้เป็นป้า ลุง น้า อา และพี่ ซึ่งเป็นญาติอาวุโส ด้วยการวาง ตนให้เหมาะสม มีเมตตากรุณา และเป็นที่พึ่งของญาติพี่น้องและลูกหลาน

ฮิตปู่ครองย่า ตาครองยาย ผู้เป็นปู่ ย่า ตา ยาย นั้น ชาวอีสานเรียกว่า พ่อใหญ่ แม่ใหญ่ พ่อตุ้ แม่ตุ้ ซึ่งเป็นผู้ที่ลูกหลานให้ความเคารพนับถือ จึงต้องปฏิบัติตนในสิ่งที่งามและมีเมตตาธรรม

ฮิตเฒ่าครองแก่ เป็นข้อปฏิบัติของคนชราหรือผู้สูงอายุ ด้วยการวางตนให้เหมาะสมกับที่เป็นผู้ หลักผู้ใหญ่โดยยึดมั่นในศีลธรรม ประพฤติตนเป็นคนดีให้เป็นประโยชน์แก่ลูกหลาน

ฮิตปีครองเดือน ได้แก่ การปฏิบัติตามจารีตประเพณีต่าง ๆ ตามที่นิยมจัดทำกันในรอบ ๑๒ เดือน ซึ่งกำหนดไว้ในฮิต ๑๒ โดยหลักทางศาสนาเป็นสำคัญ และร่วมกันจัดทำมิให้ละเลย นับว่าเป็น การปฏิบัติตามประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงาม

ฮิตไฮ่ครองนา เมื่อถึงฤดูกาลทำไร่ทำนา ก่อนลงมือทำจะมีการเลี้ยงตาแฮก คือ ทำพิธีปลุกข้าว ที่ตาแฮก ด้วยการร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ให้ได้ผลดีทันตามฤดูกาล

ฮิตวัดครองสงฆ์ เป็นแนวปฏิบัติที่เกี่ยวกับวัดวาอารามและพระภิกษุสามเณร สำหรับชาวบ้าน ก็ต้องปฏิบัติต่อวัดและพระสงฆ์ ส่วนพระภิกษุ สามเณรก็ถือปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย

ชนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น

สรุปได้ว่า การเผยแพร่โดยการเทศน์ตามแนวจารีตที่สำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลย ได้ถือเป็นแบบเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่ได้ผล การเทศนาธรรมแบบจารีตหรืออ่านตามคัมภีร์ไบเบิล การเทศนาธรรมแบบปฏิภาณโวหาร และการปาฐกถาธรรมเป็นรูปแบบการเผยแพร่ธรรมะรูปแบบหนึ่งเท่านั้น แต่ละรูปแบบต่างมีความสำคัญ มีความโดดเด่น มีความเหมาะสมแตกต่างกัน หากเปรียบเทียบแต่ละรูปแบบเหมือนกับการศึกษาในแต่ละชั้นอาจเปรียบได้ว่า การเทศนาธรรมแบบจารีตที่เน้นการอ่านตามคัมภีร์ไบเบิล เหมือนการศึกษาในระดับประถมศึกษาที่ต้องฝึกอ่านตามตัวหนังสือที่เรียบเรียงไว้แล้วให้ถูกต้องชัดเจนตามหลักไวยากรณ์ ฝึกเอื้อนเสียงให้ถูกต้องตามทำนองนิยม ฝึกควบคุมจิตใจให้มีสมาธิไม่ประหม่า ฝึกการสำรวจระว่างกิริยามารยาท แต่ไม่สามารถคิดแต่งอธิบายขยายความพุทธธรรมตามประสบการณ์ได้ต้องอาศัยตำราหรือคัมภีร์ไบเบิลที่นักปราชญ์ได้รจนาไว้เป็นแนวทางไม่ให้ผิดพลาดเหมาะสำหรับผู้เริ่มต้นเทศนาที่พระผู้บวชใหม่ต้องฝึกฝนให้ชำนาญ

๓.๒.๒ การเผยแพร่โดยผ่านสถานีวิทยุโทรทัศน์^{๒๔}

สถานีวิทยุเป็นสื่อการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ที่กระจายเสียงได้อย่างรวดเร็ว เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายในยุคปัจจุบัน เพราะเป็นสื่อสารมวลชนที่เข้าถึงประชาชนได้ง่าย ผู้รับสื่อก็ลงทุนน้อยในการรับและสามารถนำเอาเครื่องรับพกติดไปได้ จึงสะดวกและสบายในการเข้าถึงผู้รับฟัง ดังนั้น การเผยแพร่ธรรมะในทางสถานีวิทยุนี้ จึงได้รับความสนใจแก่พุทธบริษัทพอสมควร ดังนั้น สำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ ได้วางแนวทางในการสื่อสารไว้ ๖ ประการ คือ

๑) เพื่อให้ความรู้ คือ การพูดเพื่อให้ความรู้ หรือมีความมุ่งหมายที่จะให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้ฟังและผู้พูดคาดหวังว่าเมื่อเสร็จสิ้นการพูด หรือจบการพูดแบบนี้แล้ว ผู้ฟังจะได้เรียนรู้ถึงบางสิ่งบางอย่างที่ยังไม่เคยรู้มาก่อน หรือมีความเข้าใจในเรื่องที่พูดนั้นดียิ่งขึ้น ในที่นี้หมายถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับธรรมะแก่ประชาชนให้มากยิ่งขึ้น

๒) ต้องมีข้อมูลที่ชัดเจน คือ ที่เกิดจากการค้นคว้าและเรียบเรียง หรือการจัดระเบียบในเรื่องที่พูด ไม่ควรพูดหลายประเด็น กล่าวคือ พูดไปตามลำดับของเนื้อหาสาระ

๓) มีลักษณะเป็นรูปธรรม คือจะทำให้ผู้ฟังเข้าใจได้โดยง่าย

๔) การเชื่อมโยงความคิดใหม่ คือ การอาศัยความคิดเดิมที่ผู้ฟังคุ้นเคยอยู่ก่อน ผู้พูดต้องพยายามเสนอความคิดใหม่ เพื่อให้เชื่อมโยงกับความคิดเดิม เพื่อต้องการให้ผู้ฟังรู้ซึ้งมากขึ้น

๕) ดึงดูดความสนใจผู้ฟัง คือ การที่ผู้พูดสามารถดึงดูดความสนใจของผู้ฟังได้ ย่อมทำให้ผู้ฟังเข้าใจเรื่องที่กำลังฟังได้ง่าย เช่น การพูดสิ่งใหม่ หรือมีแนวคิดใหม่และการย้ำเตือน

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระครูอุดมวรานุวัตร (สมบัติ สมเสฏฐ์), เจ้าอาวาสวัดศรีอุดมวงศ์ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลย, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

๖) การขึ้นค่านำที่น่าสนใจ คือ ผู้พูดต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำทางความคิด เพราะผู้ฟังจะได้ติดตามเรื่องที่ตนกำลังพูดต่อไปด้วยดี

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาดำเนินการมาตามลำดับโดยใช้อุปกรณ์ของแต่ละยุค แต่พอมาถึงปัจจุบัน เมื่อโลกเจริญมากขึ้นจึงมีพัฒนาการในการเผยแผ่โดยเพิ่มวิทยุโทรทัศน์และเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามา จึงสามารถแบ่งออกเป็น ๕ ยุค ดังนี้

๑. ยุคการสื่อสารโดยคำพูดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาใช้วิธีมุขปาฐะ
๒. ยุคการสื่อสารโดยการเขียนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยเขียนตามผนังถ้ำจารึกลงใบลาน
๓. ยุคการสื่อสารโดยการพิมพ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการพิมพ์หนังสือพระไตรปิฎก คัมภีร์ ตำราทางพระพุทธศาสนา

๔. ยุคการสื่อสารโดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางวิทยุโทรทัศน์

๕. ยุคการสื่อสารโดยโทรคมนาคมและดิจิทัลมีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางดาวเทียมและอินเทอร์เน็ตในแต่ละยุคมีรูปแบบ กระบวนการและประสิทธิภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่แตกต่างกันไป วิธีการบางอย่างอาจเหมาะสมกับคนในยุคสมัยนั้นๆ แต่พอความเจริญผ่านไปพระพุทธศาสนาก็ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการเพื่อให้เหมาะสมกับคนในยุคสมัยนั้นๆ ในที่นี้ผู้เขียนจะนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับยุคการสื่อสารโดยสื่ออิเล็กทรอนิกส์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทางวิทยุโทรทัศน์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เมื่อมีสถานีวิทยุโทรทัศน์เกิดขึ้นพระสงฆ์ส่วนหนึ่งก็ได้ใช้สื่อวิทยุโทรทัศน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงมีพระนักจัดรายการวิทยุโทรทัศน์จำนวนมาก ปัจจุบันการดำเนินชีวิตทั้งทางโลกและทางธรรมอาจจะพยายามแสวงหาทางอยู่ร่วมกันอย่างสันติโดยที่ต่างฝ่ายก็ต้องพยายามปรับตัวไปตามทางของตัวเอง ศาสนาได้แสดงออกในหลากหลายรูปแบบ หลากหลายเนื้อหา เพื่อเอาใจมิตรรักนักธรรมและบรรดาญาติธรรมทั้งหลายให้หันหน้ามาเข้าวัดบ้าง รวมทั้งได้ผสมผสานการใช้สื่อแบบใหม่ๆ อย่างไม่เคอะเขิน เช่น พระพยอมกัลยาโณ ได้จัดรายการสนทนาธรรมคู่กับดีเจรายการวิทยุเป็นประจำเป็นต้นและยังมีพระสงฆ์ไทยอีกกลุ่มหนึ่งจัดรายการทางโทรทัศน์อีกจำนวนมาก ซึ่งทั้งวิทยุโทรทัศน์ก็เป็นเครื่องมือในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างหนึ่ง

ปัญหาและอุปสรรคด้านพระสงฆ์และสถาบันสงฆ์ในฐานะผู้เผยแผ่ธรรมะขาดแคลนพระสงฆ์ที่มีความสามารถในการเผยแผ่ธรรมะอย่างแท้จริง ด้านรูปแบบการสื่อสาร ปัจจุบันเน้นรูปแบบการเทศน์หรือการบรรยายภาคทฤษฎีเป็นหลัก แต่ไม่มีภาคปฏิบัติหรือจัดกิจกรรมต่อเนื่องที่เป็นรูปธรรมทำให้การเผยแผ่ธรรมะไม่เข้าถึงจิตใจของผู้ฟังอย่างแท้จริง ด้านวิธีการ หรือกลวิธีในการเผยแผ่ไม่มีการกำหนดหัวข้อธรรมะที่เหมาะสมกับผู้ฟัง หรือไม่มีการศึกษาหัวข้อธรรมะอย่างถ่องแท้ก่อนนำไปเผยแผ่ นอกจากนี้พระสงฆ์ไม่ได้มีการฝึกการผลิตและการใช้สื่อดิจิทัลอุปกรณ์มาก่อน รวมทั้งสื่อต่างๆ ส่วนใหญ่มุ่งใช้แต่สื่อบุคคลเป็นหลัก ทำให้การเผยแผ่ธรรมะกระทำได้ในขอบเขตจำกัดการเผยแผ่ของคณะสงฆ์ไทยจึงติดอยู่รูปแบบมากเกินไปทำให้คนรุ่นใหม่ให้ความสนใจน้อยการใช้สื่อสมัยใหม่ ในยุคข้อมูลข่าวสารนี้จะส่งผลต่อการเผยแผ่ธรรม สำหรับการเปลี่ยนแปลงการใช้สื่อ และบทบาทสื่อสมัยใหม่นั้น

ย่อมมีผลต่อการเผยแผ่แต่หากแยกแยะไม่ออกก็อาจจะนำไปใช้ในทางที่ผิด ซึ่งประการสำคัญโดยพื้นฐาน ต้องพิจารณาให้รอบคอบก่อนเผยแพร่ออกไป ในด้านการเผยแผ่สารของพระพุทธศาสนาให้กว้างไกลในยุคปัจจุบันนั้นอาจจะมีวิธีการได้หลายแนวทางเท่าที่คณะสงฆ์ใช้ในปัจจุบันเช่น การเทศนา การแสดงธรรม การบรรยายธรรมในแต่ละวัด การเผยแผ่ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ ในยุคปัจจุบันมีสถานีวิทยุชุมชนเกิดขึ้น มีวัดหลายวัดต่างก็ใช้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยใช้สื่อคือวิทยุชุมชนเป็นช่องทางในการเผยแผ่ แต่วิทยุชุมชนมีข้อจำกัดคือไม่สามารถสื่อสารไปในที่ไกลได้ เพราะมีข้อจำกัดด้านคลื่น ดังนั้นจึงจำกัดอยู่ในกลุ่มที่ไม่มากนักโดยเฉพาะในกลุ่มที่คลื่นวิทยุชุมชนส่งไปถึงเท่านั้น

การศึกษารูปแบบ และแนวทางการเผยแผ่ธรรมทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย พบว่า เนื้อหาธรรมะที่พระสงฆ์นำมาแสดงทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ส่วนมากมีความสอดคล้องกับพระไตรปิฎกตามหลักพุทธวิธีการสอน แต่มีบทพระธรรมเทศนาบางส่วนเท่านั้นที่ไม่สอดคล้อง เพราะผู้แสดงไม่ได้เตรียมและตรวจสอบเนื้อหาของธรรมะให้ถูกต้อง ทำให้เนื้อหาไม่ต่อเนื่อง มีความผิดพลาดทั้งความหมาย ตัวอักษร และอธิบายธรรมะตามความคิดเห็นของตนเอง อย่างไรก็ตามเนื้อหามีความสอดคล้องกับขบวนการสื่อสารตามหลักนิเทศศาสตร์ คือ ผู้ส่งสารหมายถึงพระธรรมกถึกที่มีความรู้ความสามารถในการเผยแผ่ธรรมะเป็นอย่างดี สาร หมายถึงสำนวนบทพระธรรมเทศนาทั้ง สำนวนช่องทาง หมายถึงสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย และผู้รับสารหมายถึงประชาชนผู้รับฟังโดยทั่วไป เป็นการสื่อสารแบบทางเดียวมีพระสงฆ์เป็นผู้ส่งสาร หัวข้อธรรมะบางข้อพระสงฆ์นำมาแสดงซ้ำ ผู้ฟังได้ฟังบ่อยๆ ก็สามารถจำได้ นับว่า เป็นการสอดคล้องที่สมบูรณ์ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

สถานีวิทยุบริการสาธารณะเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาวัฒนธรรมและสังคม คลื่นความถี่ FM ๑๐๑.๗๕ MHz สำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ ตำบลศรีสงคราม อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย ใช้รูปแบบการเผยแผ่ธรรมะทางสถานีวิทยุแห่งประเทศไทย ประกอบด้วย การเทศนาแบบปฐกวิสัสนา หรือการสื่อสารธรรมะแบบสองทาง เปิดโอกาสให้ผู้รับฟังได้สอบถาม ประยุกต์ธรรมะให้เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบัน ยกหัวข้อธรรมะขึ้นแสดงให้พอเหมาะ ไม่แสดงธรรมะโดยอัตโนมัติ แต่ควรพัฒนาแนวทางการใช้ภาษา ให้มีการเรียบเรียงและตรวจสอบเนื้อหาให้เข้าใจง่ายและถูกต้อง ตรงตามพระไตรปิฎก แก้ไขปรับปรุงในส่วนที่บกพร่อง ลดการใช้ภาษาบาลีให้น้อยลงทำบทพระธรรมเทศนาให้ถูกต้องตามหลักการทำวิทยุกระจายเสียง ระมัดระวังการใช้ภาษาที่ต่ำกว่ามาตรฐาน เช่น ภาษาที่รุนแรง ไม่สุภาพ แสดงธรรมะไปตามหลักปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธได้ถูกต้องชัดเจน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรจัดทำแผนและระบบในการเผยแผ่ เพื่อปรับปรุงพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลย ใช้รูปแบบวิธีการที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อควบคุมการนำเสนอเนื้อหาธรรมะของพระธรรมกถึกเพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ถูกต้องตามพระไตรปิฎก ย่อมเป็นความมั่นคงของพระพุทธศาสนาและเป็นประโยชน์อย่างสูงสุดต่อประชาชน ผู้รับฟัง สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจากอดีตถึงปัจจุบันได้รับการพัฒนาให้ทันกับยุคสมัย

รูปแบบการจัดรายการและเนื้อหาของสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อพระพุทธศาสนาวัฒนธรรมและสังคม วัดศรีอุดมวงศ์มีการวางแผนผังรูปแบบรายการ โดยแบ่งเป็น 3 ผัง คือ ช่วงวันจันทร์ถึงศุกร์ วันเสาร์และวันอาทิตย์ซึ่งเนื้อหาที่นำเสนอในแต่ละวันนั้นมีความใกล้เคียงกันตามสัดส่วนรายการที่กำหนดไว้คือ เป็นรายการสาระธรรมะที่เป็นประโยชน์และสอดคล้องกับพระไตรปิฎก คิดเป็นร้อยละ ๘๐ และเป็นรายการเพื่อสังคม เกี่ยวกับข่าว สุขภาพนันทนาการ การบริการให้ข่าวสารแก่ชุมชน และเป็นการประชาสัมพันธ์แก่ชาวทั่วไป คิดเป็นร้อยละ ๒๐ แต่มีการปรับให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟัง และตามความสะดวกของนักจัดรายการ ซึ่งการดำเนินรายการในช่วงเวลาต่างๆ ของแต่ละวัน จะเชื่อมโยงให้เข้ากับการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ถ้าช่วงเช้าจะเป็นธรรมะเบาๆ ฟังสบาย ถ้าช่วงบ่ายเนื้อหาจะมีความหนักแน่นขึ้น ส่วนกลางคืนก็จะเป็นการผ่อนคลายเพื่อเป็นการขับกล่อม ให้ผู้ฟังก่อนนอน ทั้งนี้ในการคัดเลือกบทความ บทสวด หรือธรรมคำสอนต่างๆ จะเลือกให้สอดคล้องตามหลักพระไตรปิฎก โดยได้นำแนวคิดการสื่อสารกับพระพุทธศาสนา บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของสื่อมวลชนมาเป็นหลักในการปฏิบัติ เนื่องจากศาสนากับการสื่อสารเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้ ทั้งนี้ สถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อพระพุทธศาสนาและสังคม วัดศรีอุดมวงศ์จึงใช้แนวคิดนี้ในการวางแผนผังรูปแบบการจัดรายการและเนื้อหา ตลอดจนวางแผนผังตารางออกอากาศให้เหมาะสมตามหลักพระพุทธศาสนา อีกทั้งได้ใช้แนวคิดเรื่องรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุชุมชนเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติซึ่งแนวคิดนี้ลักษณะเหมือนกันกับการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงทั่วไปโดยได้ยึดหลักคือ จะต้องให้ข่าวสาร ความรู้ ความบันเทิง และบริการสาธารณะแก่ประชาชน และต้องคำนึงถึงสิทธิความเสมอภาค และอิสรภาพของประชาชน แต่ทั้งนี้ก็ไม่ได้มีเกณฑ์หรือกฎระเบียบตายตัวที่ชัดเจนว่ารูปแบบรายการที่ออกมานั้นต้องเป็นในลักษณะ หากแต่เป็นการวางแผนผังรูปแบบรายการเพื่อให้แต่ละสถานีมีความสร้างความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เพื่อสร้างความโดดเด่นให้แก่สถานีโดยเน้นด้านของพระพุทธศาสนาและสังคม จึงทำให้ตลอดหลายปีที่ผ่านมาจะมีจำนวนผู้ฟังที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากอาจจะเล็งเห็นถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น จนทำให้สถานีได้รับความนิยม ซึ่งก็เกิดจากศักยภาพของบุคลากรที่ทำงานอย่างเต็มความสามารถ ทำให้แต่ละรายการมีการแบบฉบับเป็นของตัวเอง

สรุปการเผยแพร่พระพุทธศาสนาด้วยสื่อวิทยุกระจายเสียงของวัดศรีอุดมวงศ์ ถือว่าเป็นประโยชน์มาก จัดรายการเวลาได้เหมาะสมดี ทางด้านสื่อทางอินเทอร์เน็ตก็มีการเชื่อมโยงสามารถให้ผู้ฟังได้ฟังคลื่นวิทยุของวัดศรีอุดมวงศ์ให้ชัดเจนทั่วโลก แม้กระแสของความเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะเกิดขึ้นแบบก้าวกระโดด อุปกรณ์สื่อสารเป็นสิ่งที่พบได้ง่ายสำหรับคนในทุกเพศทุกวัย ข่าวสารและการสื่อสารต่างๆ เกิดขึ้นอย่างฉับไวภายในระยะเวลาสั้นๆ และในทุกวันนี้ปริมาณคนที่จะฟังวิทยุจะเริ่มลดลงมากแล้ว แต่กิจกรรมและรายการที่ต้องสื่อสารผ่านคลื่นวิทยุก็ยังคงดำรงอยู่ไม่จบสิ้น แต่อาจจะมี การปรับเปลี่ยนรูปแบบการนำเสนอให้มีความทันสมัยทั้งทางด้านเนื้อหาสาระที่นำมาเสนอจะต้องมีความถูกต้องตามหลักธรรมในพระไตรปิฎก และเน้นรูปแบบการนำเสนอให้น่าสนใจและทันสมัยเพื่อสร้างแรงดึงดูดให้กับกลุ่มเป้าหมายในทุกเพศทุกวัย

๓.๒.๓ การเผยแพร่โดยการจัดกิจกรรมต่างๆ^{๒๕}

รูปแบบกิจกรรมเป็นส่งเสริมการเผยแพร่พระพุทธศาสนา ควบคู่กับการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวอีสาน ในกิจกรรมการทำบุญตามวัฒนธรรมประเพณีต่างๆยึด"ทำบุญไม่ควรมีบาป ตามหลักดำเนินงาน ตามกฎกติกาของสำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลย คือภายในวัดศรีอุดมวงศ์จะไม่อนุญาตให้มีการเล่นมหรสพเล่นการพนัน เสพสิ่งเสพติดภายในวัดเด็ดขาด กิจกรรมที่ส่งเสริมการเผยแพร่พระพุทธศาสนา เช่น วันสำคัญในประเพณีฮีต ๑๒ มีกิจกรรมในรูปแบบการทำบุญตามประเพณีต่างๆแตกต่างกันไปในกิจกรรมที่ทำในวันสำคัญแต่ละเดือน ดังนี้

บุญเข้ากรรม คือบุญที่ทำขึ้นในเดือนอ้าย (เดือนเจียง) ซึ่งเป็นเดือนแรกของปีที่ชาวอีสานจะต้องประกอบพิธีบุญ กันจนเป็นประเพณีซึ่งอาจจะเป็นข้างขึ้นหรือข้างแรมก็ได้ พิธีบุญนี้จะเกี่ยวกับพระโดยตรงซึ่งความจริงน่าจะเป็นเรื่องของสงฆ์โดยเฉพาะ แต่มีความเชื่อกันว่าเมื่อทำบุญกับพระที่ทำพิธีนี้จะทำให้ได้อานิสงส์มาก ญาติโยมจึงคิดวันทำบุญเข้ากรรมขึ้น

บุญเข้ากรรมที่บอกว่าเป็นบุญสำหรับพระโดยตรงนั้นเพราะเป็นกิจกรรมที่ต้องการทำเพื่อให้พระที่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส (อาบัติหนักรองจากปาราชิก) ซึ่งถือว่าเป็นครุภาพัตติประเภทหนึ่ง ภิกษุเมื่อต้องอาบัตินี้แล้วจะต้องทำพิธีที่เรียกว่าภูฐานพิธีหรือพิธีเข้ากรรมตามที่ชาวพุทธทั่วไปรู้จักกัน

มูลเหตุและความเป็นมา ที่พระภิกษุจะมีการเข้ากรรม มีเรื่องเล่าว่า ครั้งหนึ่งมีพระภิกษุรูปหนึ่ง ล่องเรือไปตามแม่น้ำคงคาได้เอามือไปจับใบเตยใต้น้ำขาดเข้าใจว่าเป็นอาบัติเพียงเล็กน้อยจึงมิได้แสดงอาบัติ ต่อมาแม้ว่าพระภิกษุรูปนั้นจะปฏิบัติธรรมอยู่ในป่าเป็นเวลานานก็ยังคงนึกอยู่เสมอว่า ตนต้องอาบัตียากจะใคร่แสดงอาบัติแต่ไม่มีพระภิกษุรับแสดงครั้นเมื่อพระภิกษุรูปที่กล่าวมรณะแล้วจึงไปเกิดเป็นนาคชื่อเอรณปัต จากเหตุเพียงอาบัติเล็กน้อยเพียงเป็นอาบัติเบายังกรรมติดตัวขนาดนี้ ถ้าเป็นอาบัตินหนักก็จะต้องบาปมากกว่านี้ ดังนั้นจึงจัดให้มีการอยู่ปริวาสกรรมเพื่อให้พ้นจากอาบัติ

ชาวอีสานโบราณเชื่อกันว่าพระภิกษุหากได้อยู่กรรมแล้ว ย่อมจะออกจากอาบัติได้และทำให้บรรลุมรรคผลดังปรารถนาถึงเดือนอ้ายจึงกำหนดให้เป็นเดือนเข้ากรรม เพื่อให้พระสงฆ์ออกจากอาบัตินี้ ดังกล่าวการเข้ากรรม คือ การอยู่ปริวาสกรรมของภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส เรียกว่า “เข้าปริวาสกรรม” โดยให้พระภิกษุผู้ต้องอาบัติ (กระทำผิด) ได้สารภาพต่อหน้าคณะสงฆ์ เพื่อเป็นการฝึกจิตสำนึกถึงความบกพร่องของตนเอง และมุ่งประพฤติดนให้ถูกต้อง ตามพระวินัย พิธีเข้าปริวาสกรรมจะเป็นข้างขึ้นหรือข้างแรมก็ได้ โดยกำหนดไว้ ๙ ราตรี พระภิกษุสงฆ์ที่ต้องการเข้าปริวาสกรรมต้องไปพักอยู่ในสถานที่สงบ ไม่มีผู้คนพลุกพล่าน

การเข้าปริวาสกรรม เป็นการสำรวม กาย วาจา ใจ ไม่ให้กระทำผิดอีกต่อไป มีการนั่งสมาธิ เดินจงกรม สวดมนต์ภาวนา ใช้เวลามากกว่าปกติ บางที่มีการอดข้าว อดน้ำถึง ๒-๓ วันก็มี หรือบางทีก็ถูกอาจารย์กรรมฝึกหนัก ทั้งนี้ก็เพื่อให้รู้และเข้าใจความยากลำบากของคำว่า กรรม หรืออยู่กรรม ที่

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระครูอุดมวรานุวัตร (สมบัติ สมเสฏฐ์), เจ้าอาวาสวัดศรีอุดมวงศ์ เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลย, ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๘.

แม่ได้อยู่ไฟหรือว่าอยู่กรรมนั้นมี ความยากลำบากเพียงไร เพราะฉะนั้น คนในสมัยก่อนๆ จึงมีความตระหนักและเข้าใจในบุญคุณของพ่อแม่ ไม่มีชาวปรากฏให้ได้ยินเห็นว่าลูกฆ่าพ่อ ตีแม่ ลูกอกตัญญู แต่กลับเห็ดทุนพ่อแม่ในฐานะปุษนียบุคคลในระดับครอบครัวอย่างแท้จริง

ในกิจกรรมของพระในการนี้ พุทธศาสนิกชนผู้หวั่งบุญกุศลก็ร่วมกันดูแลอุปฐาก รักษาพระเจ้าพระสงฆ์ที่เข้าอยู่กรรม บริจาคทาน รักษาศีล ฟังธรรม เกี่ยวกับการเข้าอยู่ปริวาสกรรมของพระภิกษุ เรียกว่า “บุญเข้ากรรม” ส่วนกำหนดการทำบุญดังกล่าวได้กำหนดเอาเดือนอ้าย จึงมีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “บุญเดือนอ้าย”

ส่วนกิจของชาวพุทธศาสนิกชนในบุญเข้ากรรมนี้ คือการหาข้าวของเครื่องอุปโภคบริโภคถวายพระ ซึ่งถือว่าเป็นบุญมากกว่าการทำบุญตักบาตรทั่วไป

เดือนสี่บุญพระเวสหรือบุญมหาชาติเป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่สำหรับชาวอีสานโดยอาศัยความเชื่อว่าถ้าใครได้ตั้งใจฟังเทศน์พระเวสจบภายในวันเดียวก็จะได้เกิดมาในยุศศาสนาพระศรีอริยเมตไตรย วิธีการทำบุญในวันโฮมหรือวันรวม ชาวบ้านจะออกมารวมตัวกันประมาณบายสาม และจัดขบวนแห่ไปอัญเชิญพระเวสสันดรและพระนางมัทรีเข้าเมือง โดยสมมติเอาที่ศาลเจ้าปู่ครูในหมู่บ้านน้อยนา บุ่งสไล่ บุ่งม่วง เปนที่ทำพิธีอัญเชิญ ขบวนแห่เริ่มจากศาลเจ้าปู่ครูเคลื่อนไปยังวัดศรีอุดมวงศ์หลังจากเข้าถึงวัดแล้วก็เดินประทักษิณรอบศาลาลานธรรมจำนวน ๓ รอบ จากนั้นก็เข้าไปยังศาลาลานธรรม เพื่อประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น รับฟังการพระเจริญพุทธมนต์ฟังเทศน์สังกาด มาลัยหมื่น มาลัยแสนเปนต้น เช้าวันต่อมา ในตอนดึกสี่แห้วพันก่อนทำวัตรเช้า ทำบุญถวายสังฆทาน รับฟังการเทศน์มหาชาติในบุญพระเวสชาวอีสานนิยมทำกันในเดือนสี่นักปราชญ์อีสานได้กล่าวไว้ว่า “ให้คอยขอมไปขางหนาเดือนสี่มาเป็นเดือนสี่หลังจากบุญขาวจีสีมาบุญเผลวสเจ้าเฮาสีไต่แต่งงาน ทุกเขตบ้านย่านถิ่น ดินอีสาน สุขสำราญเหลือหลายมวนมิงกะเลยพอนตกหวางตอนคนตั้งใจฟังสือนหวี่ตอนกัณหาชาลีสีพรากพ่อแม่แควคนสีไหนดังฟัง”ฯ

เดือนห้า บุญสงกรานต์ โดยถือว่าเปนวันขึ้นปีใหม่ของไทยสมัยโบราณ ในประเทศไทยสวนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา ประเพณีสงกรานต์ในมิติทางพระพุทธศาสนาเชื่อกันว่าเปนวันปีใหม่ของไทย จะต้องทำสิริมงคลให้เกิดขึ้นแก่ตนเอง และครอบครัว ดังปรากฏในผญาว่า “ฮิตหนึ่งนั้น พอถึงเดือนหาให้พวกไพรชาวเมือง พากันทำเครื่องสรงองค์พระสัพพะัญญเจ้า ทุกวัดให้ทำไปอย่าไลทางให้พากันสืบสานบุญไว้อย่าไล ทุกท้าวที่ปแผนหล่าให้ทำแท่สุคนจั่งสิสุข ยิ่งล่นทำถักคำสอน คือฮิตครองครวถือแต่ปางปฐมพุ่น พอแม่เอย”วิธีการทำบุญในเวลาเช้าตรู่ของวันที่ ๑๓ เมษายน พระภิกษุสงฆ์จะอัญเชิญพระพุทธรูปลงมาให้ชาวบ้านได้ทำการสรงพระพุทธรูปอันศักดิ์สิทธิ์ประจำวัดเป็นการทำบุญตลอดทั้งวัน สวนวันที่ ๑๕ ก็จะมีกิจกรรม คือชาวบ้านน้อยนา บุ่งสไล่ บุ่งม่วงจะออกมารวมตัวกันที่วัดศรีอุดมวงศ์มีการไหว้พระรับศีล จากนั้นดำเนินการสรงน้ำพระเณรในวัด เด็กเยาวชนกัรตน้ำผู้อาวุโสเป็นการเคารพและอวยพรให้ผู้หลักผู้ใหญ่มีอายุยืนยาว เป็นต้น การส่งเสริมงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาควบคู่กับกิจกรรมการทำบุญตามวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ในการทำบุญตามประเพณี๑๒ เดือน ซึ่งถือได้วาก็จะเนนการทำบุญให้ไต่ปัญญา

กิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีดังนี้

๑) มีการทำพิธีวันมาฆบูชา ตามประเพณีนิยมทุกปี ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๓ หรือเดือน ๔ ใน ปৌธิกมาส ทั้งโดยส่วนราชการและคณะสงฆ์ โดยจัดกิจกรรมให้เยาวชน ประชาชนปฏิบัติธรรม จัดพิธี เวียนเทียนสมათานศีล ฟังธรรม มีคณะครูอาจารย์และนักเรียนจาก โรงเรียนเทศบาลวังสะพุง ๑ เทศบาล ๒ โรงเรียนนรรราชวิทยา โรงเรียนชุมชนวังสะพุง โรงเรียนบ้านวังสะพุง โรงเรียนศรีสงคราม วิทยา วิทยาลัยอาชีวศึกษาเลย วิทยาลัยเทคนิคเลย นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเลยร่วม กิจกรรมปีละประมาณ ๑,๑๐๐ – ๑.๕๐๐ คน ประชาชนประมาณ ๓๐๐ – ๗๐๐ คน พระภิกษุสามเณร ๑๕๐ รูป

๒) มีการทำพิธีวันวิสาขบูชา ตามประเพณีนิยมทุกปี ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๖ หรือเดือน ๗ ใน ปৌธิกมาส โดยจัดกิจกรรมให้เยาวชนและประชาชนปฏิบัติธรรม จัดพิธีเวียนเทียน สมათานศีล ฟัง ธรรม มีคณะครูอาจารย์และนักเรียนจากโรงเรียนเทศบาลวังสะพุง ๑ เทศบาล ๒ โรงเรียนนรรราชวิทยา โรงเรียนชุมชนวังสะพุง โรงเรียนบ้านวังสะพุง โรงเรียนศรีสงครามวิทยา วิทยาลัยอาชีวศึกษาเลย วิทยาลัยเทคนิคเลย นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ร่วมกิจกรรมปีละประมาณ ๑๒๐๐-๑๕๐๐ คนประชาชนประมาณ ๓๐๐-๕๐๐ คน พระภิกษุสามเณร ๑๕๐ รูป

๓) มีการทำพิธีเนื่องในวันอัฐมีบูชา เป็นการภายในทุกปี ในวันแรม ๘ ค่ำเดือน ๖ โดยภาค เข้าจัดให้มีพิธีตักบาตร ฟังพระธรรมเทศนาในส่วนของญาติโยมและจัดให้มีการจัดปฏิบัติธรรมในส่วน ของพระภิกษุสามเณรมีคณะครูอาจารย์และนักเรียนจากโรงเรียนเทศบาลวังสะพุง ๑ เทศบาล ๒ โรง เรียนนรรราชวิทยา โรงเรียนชุมชนวังสะพุง โรงเรียนบ้านวังสะพุง โรงเรียนศรีสงครามวิทยา วิทยาลัย อาชีวศึกษาเลย วิทยาลัยเทคนิคเลย นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ร่วมกิจกรรมปีละ ประมาณ ๒๐๐-๒๕๐คนประชาชนประมาณ ๑๕๐-๒๐๐ คน พระภิกษุสามเณร ๕๐ รูป

๔) มีการทำพิธีวันอาสาฬหบูชา เป็นประเพณีนิยมทุกปีทั้งในส่วนราชการและส่วนคณะสงฆ์ โดยจัดกิจกรรมให้นักเรียน นักศึกษาเวียนเทียน ปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ มีคณะครูอาจารย์และ นักเรียนจากมีคณะครูอาจารย์และนักเรียนจากโรงเรียนเทศบาลวังสะพุง ๑ เทศบาล ๒ โรงเรียนนร ราชวิทยา โรงเรียนชุมชนวังสะพุง โรงเรียนบ้านวังสะพุง โรงเรียนศรีสงครามวิทยา วิทยาลัยอาชีว ศึกษเลย วิทยาลัยเทคนิคเลย นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ร่วมกิจกรรมปีละประมาณ ๑๒๐๐-๑๕๐๐คนประชาชนประมาณ ๓๐๐-๕๐๐ คน พระภิกษุสามเณร ๑๕๐ รูป

สำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลย มีวิธีการเผยแพร่ มีดังนี้

๑) เดือนเมษายน จัดกิจกรรมอุปสมบทบรรพชาพระภิกษุสามเณรภาคฤดูร้อนกิจกรรมวัน สงกรานต์ วันผู้สูงอายุ วันครอบครัววันกตัญญูทเวที

๒) เดือนสิงหาคมจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวันแม่แห่งชาติ

๓) เดือนธันวาคมจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติเนื่องในวันพ่อแห่งชาติ

กิจกรรมเกี่ยวกับการเผยแผ่

๑) ภายในสำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ได้มอบหมายให้พระธรรมกถึกเทศนาอบรมประชาชนผู้มาทำ บุญที่วัดในวันพระ โดยใช้เวลา ๒๐ - ๒๕ นาที ทุกวันพระ

๒) ภายนอกวัด ได้มอบหมายให้พระภิกษุที่มีภูมิความรู้เป็นเปรียญหรือนักธรรมชั้นเอกเป็นอย่างน้อย ออกปฏิบัติงานร่วมกับพระนักเผยแผ่ของอำเภอวังสะพุง และอำเภอเมืองเลย ออกเผยแผ่ในลักษณะของพระบัณฑิตอาสาบ้าง, ส่งพระภิกษุที่เป็นเปรียญหรือนักธรรมชั้นเอก ไปอบรมผู้ต้องขังในเรือนจำจังหวัดเลยบ้าง, ไปแสดงธรรม ณ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยบ้าง, สถานีวิทยุเพื่อพระพุทธศาสนาในจังหวัดเลยทั้ง ๓ สถานี สถานีวิทยุเพื่อการสื่อสารแห่งประเทศไทย(อ.ส.ม.ท.) บ้าง กิจกรรมเผยแผ่ลักษณะอื่นๆ มีดังนี้

ได้มอบหมาย ให้พระภิกษุสามเณรที่เป็นเปรียญหรือเป็นพุทธศาสนบัณฑิต ไปสอนประจำในรายวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียน ตั้งแต่ ระดับอนุบาลไปจนถึงระดับมัธยมศึกษา ดังนี้คือ

๑) ระดับอนุบาล ณ โรงเรียนอนุบาลประจันตะ ตำบลวังสะพุง อำเภอวังสะพุง,โรงเรียนอนุบาลชุมชนวังสะพุง ตำบลวังสะพุง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

๒) ระดับประถม ณ โรงเรียนชุมชนวังสะพุง โรงเรียนเทศบาล ๑ เทศบาล ๒ โรงเรียนบ้านวังสะพุง ตำบลวังสะพุงอำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย

๓) ระดับมัธยม ณ โรงเรียนบ้านวังสะพุง โรงเรียนศรีสงครามวิทยา โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ ๕๒ ตำบลวังสะพุง อำเภอวังสะพุงจังหวัดเลย

มอบหมายให้พระเปรียญหรือพุทธศาสนบัณฑิต ให้ไปบรรยายในโอกาสต่างๆ ในสถาบันการศึกษาต่างๆ ดังต่อไปนี้

๑) วิทยาลัยเทคนิคเลย ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย

๒) วิทยาลัยอาชีวศึกษาเลย ตำบลกุดป่อง อำเภอเมือง จังหวัดเลย

๓) มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย

สรุปการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการจัดกิจกรรมต่างๆ ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ ที่หลากหลายเป็นส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควบคู่กับการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวอีสาน ในกิจกรรมการทำบุญตามวัฒนธรรมประเพณีต่างๆยึด"ทำบุญตลอดอายุขัยทุกชนิดไม่ควรมีบาปมาปน" ตามหลักดำเนินงาน คือภายในวัดจะไม่อนุญาตให้มีมหรสพ เล่นการพนัน เสพสิ่งเสพติดภายในวัดเด็ดขาด กิจกรรมที่ส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่โดยใช้ถ้อยคำ

ถ้อยคำ หมายถึง อุปกรณ์ที่สำคัญของภาษาและเป็นหัวใจของการสื่อสาร ในการสื่อสารด้วยการพูด ผู้พูดต้องรู้จักใช้ถ้อยคำให้เหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล ผู้พูดต้องใช้ถ้อยคำที่มีชีวิต ถ้อยคำที่ทำให้เห็นภาพ เห็นอาการเคลื่อนไหว หรือได้ยินเสียง ช่วยทำให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจได้ชัดเจน เกิดจินตนาการคล้อยตามได้ ดังตัวอย่างเช่นเรื่อง “การเกี้ยวพาราสี” ธรรมะที่ต้องการนำเสนอคือสอนให้รู้จัก

การเอื้อเพื่อต่อกัน อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ดังคำสอนที่ว่า “พระภิกษุสามเณรเรา เปรียบเหมือนเปตชน คือผู้โลกนี้แล้ว ซึ่งหมายถึง การละจากวิถีทางโลกแล้ว ควรจะเอาใจใส่กันและกัน ดูแลเกื้อกูลกัน ผู้ใหญ่ก็เกื้อกูลผู้น้อย ผู้น้อยก็เกื้อกูลผู้ใหญ่ เจ็บไข้ได้ป่วยก็ช่วยกันดูแล อย่าปล่อยปละละเลย เพราะพระสงฆ์ด้วยกันเท่านั้นที่เข้าใจกันดีพูดกันรู้เรื่อง บางเรื่องก็ไม่สามารถเอาไปพูดกับผู้ที่ไม่ใช่พระสงฆ์ได้ต้องสนทนากับพระสงฆ์ด้วยกันเท่านั้น”^{๒๖}

เรื่อง “ลูกกตัญญู” หลักธรรมที่เน้นสอนคือให้บุคคลรู้จักประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นคนอ่อนน้อมมีสัมมาคารวะตอบิตามารดาผู้มีพระคุณ ดังคำสอนที่ว่า “แม่ ยอมทุกอย่างเพื่อลูกได้ เสียสละทุกอย่างเพื่อลูกได้ จะยาก จะลำบาก จะทุกข์ทรมาน จะอดจะอึดอย่างไร หากเพื่อให้ลูกสุขสบายแล้ว แม่เพินยอมทั้งนั้น จะหมดจะเปลืองไปเท่าไร จะเสียเวลานานเท่าไร หากเพื่อให้ลูกเจริญก้าวหน้าทัดเทียมเขา แม่เพินยอมทั้งสิ้น ใครจะเสียสละเพื่อลูกได้เท่าแม่บาง

แม่ มีพระคุณสุดพรรณนา แม่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ทรงยกย่องพระคุณของแม่ถึงขนาดเสด็จไปโปรดพระพุทธมารดา ณ ดาวดึงส์วรรค ประกาศให้โลกรู้ว่าพระองค์ทรง “รักแม่” เหมือนกับลูกทุกคนเช่นกัน แม่เพินอย่างไร พ่อก็มีคติเพินอย่างนั้นแต่ทนายันย่นว่า แม่เท่านั้นทำสิ่งที่ทำได้ยากกว่า ดังนี้

ลูก เพินทุกสิ่งทุกอย่างของพ่อแม่ เพินเลือดเพินเนื้อของพ่อแม่ เพินดวงตาดวงใจของพ่อแม่ เพินความหวังสูงสุดของพ่อแม่ และเพินที่พึ่งของพ่อแม่ยามแก่เฒ่า เพินผู้ที่พ่อแม่หวังฝากฝังฝากไข่มุมสุดหาของชีวิต ทุกสิ่งทุกอย่างที่พ่อแม่ทำที่พ่อแม่มี ก็เพื่อลูกทั้งสิ้น ทุกสิ่งทุกอย่างหวังให้ลูกทั้งหมด นี่คือน้ำใจของพ่อแม่

ลูกกตัญญู เพินลูกที่ทำหน้าที่ของลูกสมบูรณ์ หน้าที่ของลูกที่ลูกทุกคนจะต้องทำจะละเว้นหรือละเลยเสียมิได้นั้น ทานแสดงไว้ ๕ ประการด้วยกัน คือ

๑. เลี้ยงพ่อแม่ให้เป็นสุขทั้งกายและใจ
๒. ช่วยพ่อแม่ทำงาน เพินหุเพินตาแทนพ่อแม่
๓. ประพฤติตัวดี มิให้เสื่อมเสียถึงพ่อแม่และวงศ์สกุล
๔. รักษาเมตตาและคำเตือนคำสอนของพ่อแม่ไว้อย่างดี
๕. พ่อแม่สิ้นชีวิตแล้ว ทำบุญกรวดน้ำอุทิศให้ทานตลอดไป^{๒๗}

สำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลย ได้ใช้ถ้อยคำได้อย่างเหมาะสมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ท่านยังได้เป็นแบบอย่างในการใช้คำพูดในสถานที่มีการประชุมหรือสัมมนา เมื่อเวลาประชุมหลวงพ่จะเป็นผู้ฟังที่ดี มากกว่าที่จะพูด แต่ถ้าพูดออกมาครั้งใดจะเป็นคำพูดที่คม และบางครั้งในการประชุมจะเกิดการโต้แย้ง ซึ่งเป็นเหตุการณ์ปกติของการประชุม

^{๒๖} ดูรายละเอียดในวัดศาลาลอย, พระธรรมเทศนาและการเผยแผ่ของพระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุทโธ), สุนทร : วัดศาลาลอย จังหวัดสุรินทร์, ๒๕๕๔), ถ่ายเอกสารเย็บเล่ม).

^{๒๗} พระเทพปริยัติโมลี (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๙), ข้อคิด ข้อเขียน, หน้า๑๖-๑๗.

โดยทั่วไป หลวงพ่อก็จะมีวาตะหรือคำพูดที่ทำให้ที่ประชุมเกิดความผ่อนคลาย ไม่เกิดการเครียด และบางครั้งความตึงเครียดก็จะหายไป นี่คือเสน่ห์ของหลวงพ่อที่แสดงให้บุคคลากรที่ร่วมงานด้วย ทำงานอย่างมีความสุข

สรุปได้ว่า ถ้อยคำภาษาเป็นวิธีการหนึ่งที่ท่านใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งส่งผลให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ดีประการหนึ่ง เพราะการใช้ถ้อยคำสำนวนที่ดี คือ การใช้ถ้อยคำอันเหมาะสม ในที่ๆ เหมาะสม จึงจะก่อให้เกิดความเข้าใจและซาบซึ้งในหมู่ผู้ฟังได้ดีที่สุด เกิดความกลมเกลียว สามารถประสานความสามัคคีให้เกิดต่อหน่วยงานที่ท่านได้ร่วมงาน สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุขก่อให้เกิดกำลังใจในการทำงาน ถึงแม้ในการทำงานในแต่ละครั้งจะมีอุปสรรคบ้าง ก็สามารถกำจัดอุปสรรคนั้นออกไปได้อย่างดี

การใช้ลีลาการเทศน์

ลีลาการเทศน์ หมายถึง สำนวนภาษา กิริยาท่าทาง บุคลิกลักษณะในขณะที่แสดงธรรมซึ่งถือเป็นลีลาเฉพาะตัวของแต่ละบุคคลนั้น มีเนื้อหาดังนี้คือ

๑) “บูชาบุคคลที่ควรบูชา” หมายความว่า คนเรานั้นไว้วางใจกันได้ แต่อย่าวางใจกัน ขยายความได้ว่า ความไว้วางใจกันนั้นเป็นธรรมะ เป็นของดีก็จริงแต่ก็เลือกไว้วางใจ ไม่ใช่ไว้วางใจทุกคนหรือไว้วางใจได้ แต่ก็อย่าวางใจไปเสียหมด จงไว้วางใจคนที่น่าไว้วางใจ จงวางใจในคนที่ไว้วางใจได้...เมื่อมีคนมาแสดงความเคารพ ต้องระวังให้ดี ดูท่าทางที่เขาแสดงตน เหมือนกับเราพิจารณาการก้มของวัว อย่าหลงตัวเองว่าวัวให้ความเคารพ มันอาจก้มหัวเพื่อจะขวิดเราก็ตได้ การชมเชยคนที่มากราบก็ควรระวัง การก้มมีหลายอย่าง ก้มดี ก้มอันตรายต้องระวังให้ดี ผลออกมาไม่ได้ ดังคนโบราณกล่าวไว้ว่า คนก้มกราบบางก้มมีเขา เพราะเรามองไม่เห็น เพราะฉะนั้น จึงต้องบูชาบุคคลที่ควรบูชา มิฉะนั้นอันตรายอาจเกิดกับเราได้

๒) “การเกิดเป็นทุกข์” หมายความว่า ความเกิดเป็นปัจจัยถ้าไม่ความเกิด ความแก่และความตายก็ไม่มีเพราะความเกิดเป็นปัจจัยความชรา ของร่างกาย ความชรานี้เป็นเชื้อร้าย ทำลายอวัยวะร่างกายให้ชำรุดทรุดโทรม ให้อยู่หย่อนให้อ่อนแอ ตาหูเป็นต้นทำหน้าที่ผิดเพี้ยน บกพร่อง ความจำเลอะเลือน หลง หลง ลืม ลืม ไหนๆก็เกิดมาแล้วก็อย่า อย่าชราเร็วนัก ควรจะมีคามมีฝ้ายันต์ อะไรป้องกันอย่าให้ชราเร็ววันนี้นั้นทุกคนจึงบำรุงร่างกาย รู้แล้วว่าเกิดมาแล้ว ไม่ควรจะปล่อยปะละเลย ควรจะบำรุงด้วยอาหารด้วยยา ให้ความเจริญเติบโตของร่างกายเข้มแข็ง แข็งแรงอย่าให้แก่เร็ววันนัก แต่อย่าหลงระเห็จจนเกินไป ควรรู้จักประมาณในการบริโภค อ่านวิธีการใช้ให้ดีเรื่องยาก็เป็นเรื่องใหญ่เรื่องสำคัญ สิ่งที่เป็นประโยชน์ ใช้ผิดก็เป็นโทษ

๓) “วินัยเกิดที่บ้าน สอนลูกหลานให้มีวินัย” หมายถึง ผู้ใหญ่ต้องเป็นตัวอย่างที่ดี เพราะผู้ใหญ่ นั้นยอมจะเป้นตัวอย่างที่ดีแก่เด็กได้เห็นอยู่ตลอดเวลาผู้ใหญ่เป็นต้นแบบของเขา เช่น พ่อแม่ ต้องเป็นตัวอย่างของลูก ๆ ผู้บังคับบัญชาต้องเป็นตัวอย่างของผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นต้น ถ้าผู้ใหญ่ดีมีระเบียบวินัยเด็กหรือผู้น้อยก็จะถอดแบบพลอยมีระเบียบวินัยไปด้วย และจะไม่กล้าทำผิดอะไร ไม่กล้าทำผิดระเบียบวินัย มีความรู้สึกดีต่อระเบียบวินัย ไม่มักง่าย ไม่มักไต่ให้เด็กเห็น เด็กก็จะทำตามโดยไม่ยาก

เพราะฉะนั้น ที่กล่าววาทะ “วินัยเกิดที่บ้าน สอนลูกหลานให้มีวินัย” จึงเท่ากับเป็นการเตือนพ่อแม่ เตือนพี่ เตือนป้าตาตายาย และเตือนผู้บังคับบัญชาในฐานะที่เป็นผู้ใหญ่ด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นการทำดีไว้ให้ลูกหลาน เพื่อลูกหลานจะได้มีวินัยที่ดีต่อไป”

๔) “อย่าไวใจทาง อย่าวางใจคน จะจนใจเอง” หมายความว่า คนเรานั้นไวใจกันได้ แต่อย่าวางใจกัน ขยายความต่ออีกหน่อยว่า ความไวใจกันนั้นเป็นธรรมชาติ เป็นของดีก็จริงแต่ก็เลือกไวใจ ไม่ใช่ไวใจทุกคนหรือไวใจได้แต่ก็อย่าวางใจไปเสียหมด จงไวใจคนที่น่าไวใจ จงวางใจในคนที่ไวใจได้เท่านั้นสอนกันมาอย่างนี้ หากไวใจคนที่ไม่น่าไวใจ วางใจคนที่ไม่น่าวางใจ ก็จะต้องเดือดร้อนถึงกับจนใจเองอย่างภาคิตโบราณว่า เรื่องนี้ ขอให้ดูเรื่องชวานากับงูเห่า เป็นตัวอย่าง องค์ประกอบของความไวใจกันนี้ ที่ไม่ควรมองข้าม หรือจำเป็นต้องนำมาพิจารณาร่วมกันทีเดียว คือ “ผู้ถูกไวใจ” คนเราเมื่อเขาไวใจเราแล้ว เราจะต้องคิดอยู่เสมอว่า เขาให้เกียรติเรา เขาไวเนื้อเชื่อใจเรา จึงควรทำตัวให้เหมาะสม วางตัวให้เหมาะสม ทำหน้าที่ให้เหมาะสมกับที่เขาไวใจเหมาะสมกับที่เขาเชื่อใจ ความเป็นคนวางตนให้เหมาะสมเสมอตนเสมอปลาย ทั้งต่อนานและลับหลังนั้น”

๕) “มองตัวให้ออก บอกตัวให้ได้ ไขตัวให้เปน” ขอว่า มองตัวให้ออก หมายความว่า ผู้หวังความเจริญก้าวหน้าแก่ตน จะต้องมองตัวให้ออกเสียก่อน คือสำรวจตัวเองพิจารณาตัวเองให้รู้เห็นอย่างถ่องแท้ว่า ตัวเองเป็นคนเช่นไร มีอะไรขาดอะไร โดยเฉพาะสำรวจขอบบพร่องของตัวเองให้มาก เพื่อปรับปรุงแก้ไขตัวเองให้ดีขึ้นขอว่า บอกตัวให้ได้ หมายความว่า ให้รู้จักสอนตัวเอง เตือนตัวเองให้ได้ เพราะโดยปกติคนเรานั้น นอกจากจะไม่ชอบสำรวจตัวเองแล้ว ยังไม่ชอบเตือนตัวเองด้วยจึงไม่ค่อยรู้จักตัวเองอย่างถูกต้องถ่องแท้ และทำให้ตัวเองบกพร่องอยู่ร่ำไป ฉะนั้น ผู้หวังความเจริญก้าวหน้าแก่ตน เมื่อได้สำรวจพบขอบบพร่องผิดพลาดของตัวเองแล้ว ควรที่จะได้เตือนตัวเองให้เลิกสิ่งเหล่านั้นด้วยขอว่า ไขตัวให้เปน หมายความว่า ให้รู้จักบังคับตัวบังคับใจ แก้ไขข้อบกพร่องผิดพลาดของตัวเองประการหนึ่ง ให้รู้จักทำตัวให้ดีให้เหมาะสม คือให้รู้จักวางตัวให้ถูกต้องประการหนึ่ง เมื่อคนเรารู้จักตัวเองดีแล้ว สอนตัวเองได้แล้ว ก็ควรได้ลงมือปฏิบัติ วางตัวให้ถูกต้องเหมาะสมเป็นอัตโนมัติมาปณิธิ ควรใช้ตัวตนที่มีอยู่ประกอบประโยชน์ ประสานประโยชน์อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย ควรใช้เรี่ยวแรงกำลัง ความรู้ ความสามารถ และทรัพย์สินสมบัติที่มีอยู่อย่างเต็มที่ เพื่อเป็นประโยชน์แก่ตน เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นและสังคมส่วนรวมอย่างถูกต้องเหมาะสม

การใช้พุทธศาสนสุภาษิต คติธรรม คำกลอน

พุทธศาสนสุภาษิต เป็นถ้อยคำทางพระพุทธศาสนา มีใจความลึกซึ้งสอนให้บุคคลได้แง่คิดสำหรับชีวิตประจำวัน สุภาษิต หมายถึง คำพูดที่เป็นคติ คำสอนใจ คำที่กล่าวดี คำสอน ถ้อยคำที่กล่าวแล้ว คำกล่าวอันเคยชิน เป็นถ้อยคำที่ให้ข้อคิดสะกิดใจทำให้ได้ความรู้ได้ความเข้าใจถูกต้องดังตัวอย่างเช่น

พุทธศาสนสุภาษิต

๑) นิमितต สาธูรูปาน กตญญุตเวทิตา ความว่า ความกตัญญุตเวทิตาเป็นเครื่องหมายแห่งคนดี เรามาแสดงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ด้วยการบำเพ็ญกุศลให้แก่บิดามารดา เพื่อแผ่ส่วนบุญไปยัง ท่านเหล่านั้น นอกจากนี้เพื่อแสดงถึงความระลึกถึงท่านเหล่านั้น กตัญญูรู้คุณกตเวทิตา ตอนมีชีวิตอยู่ก็มีความเกื้อกูลแก่กันและกัน ก็มาปรารภถึงคุณงามความดี ตามหลักพระพุทธศาสนาเมื่อปรารภถึงอย่างนี้ ก็มาบำเพ็ญบุญ อุทิศ บูชาคุณของผู้วายชนและอุทิศส่วนบุญตามประเพณีที่เคยประพฤติปฏิบัติมา ผู้ที่ระลึกถึงคุณงามความดีของผู้มีพระคุณแล้วตอบแทนบุญคุณนั้น นับว่าเป็นผู้ประกอบด้วยคุณธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ว่า “นิमितต สาธูรูปานกตญญุตเวทิตา” ความกตัญญุตเวทิตาเป็นเครื่องหมายแห่งคนดี เป็นคุณธรรมที่น่ายกย่อง น่าชมเชย และเป็นคุณธรรมที่หาผู้ปฏิบัติได้ยาก คือ กตัญญู กตเวทิตา คือ รู้บุญคุณ เมื่อมีโอกาสก็ตอบแทนบุญคุณในสมัยที่ยังมีชีวิตอยู่และไม่มีชีวิตอยู่นั้น ในโอกาสที่เหมาะสมจึงเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติของกตเวทิตธรรม ซึ่งเป็นธรรมที่เป็นกุศลธรรมที่มีผู้ปฏิบัติได้ยาก...นอกจากนี้ก็นับได้ว่าเป็นการสร้างกุศลต่อตนเอง และส่วนหนึ่งเป็นการสนับสนุนพระภิกษุสงฆ์ในพระพุทธศาสนาให้มีสุขภาพกายที่แข็งแรง มีสุขภาพจิตที่พร้อมด้วยปัญญา อันเป็นกำลังที่แข็งแรงในการประกาศเผยแผ่พระพุทธศาสนา^{๒๘}

๒) ภูมิ เวสปปุริสาน กตญญุตเวทิตา ความว่า ความกตัญญูรู้คุณดีรู้ผลงาน รู้การบำเพ็ญประโยชน์ของบุคคลอื่น แล้วก็ตอบแทนบุญคุณกระทำให้ปรากฏยกย่องให้เป็นที่ยกย่องด้วยการประกาศ สดุดีอ่านเขียนเรื่องความดีของบุคคลนั้น ๆ ประกาศออกไปเป็นลายลักษณ์อักษร หรือด้วยวาจา หรือด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง เรียกว่า กตเวทิตา อย่างนี้ท่านเรียกว่าเป็นภูมิของสัตบุรุษ ภูมิ เวสปปุริสาน เป็นภูมิของสัตบุรุษ สัตบุรุษ คือสุภาพชน หรือสาธุชนนั่นเอง พระองค์ได้ทรงยกย่องว่า คนที่รู้ความดี จดจารึกความดี จำความดีจำจากบำเพ็ญประโยชน์ของผู้อื่นได้ ไว้ในใจแล้วก็ประกาศให้เป็นที่รู้จัก ขยายเผยแผ่ให้แพร่หลายยิ่ง ๆ ขึ้นไป ทั้งใกล้และไกลให้เป็นเวลานาน จึงถือว่าเป็นความดี และไม่ใช้สิ่งที่หาง่าย พระพุทธเจ้าตรัสว่า “การรู้คุณบุคคลผู้บำเพ็ญประโยชน์การตอบแทน ประกาศความดีของบุคคลผู้บำเพ็ญประโยชน์นั้น เป็นทูลลาบุคคล ที่หาได้ยากเหมือนกัน” เพราะฉะนั้น ในระหว่างมีชีวิตอยู่ก็มีความสำคัญลูก ๆ จะบูชาพ่อแม่ในระหว่างมีชีวิตอยู่ก็จะเป็นการดีและก็เป็นมงคล เป็นมงคลอันอุดมด้วย^{๒๙}

^{๒๘} พระธรรมเทศนาและการเผยแผ่ของพระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุทโธ), (สุรินทร์ : วัดศาลาลอย จังหวัดสุรินทร์, ๒๕๕๔), (ถ่ายเอกสารเย็บเล่ม).

^{๒๙} พระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุทโธ), “พระธรรมเทศนาเรื่องบูชาคุณ”, ในประวัติและผลงานดร.พระมหาชวน สิริธมโมและพระธรรมเทศนา,รวบรวมจัดพิมพ์โดย พระวิสุททธิภักทธาดา (ประสิทธิ์ พรหมรังสี) และคณะ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๓๒๖.

๓) ขาติปัจจยา ชรามะระณัง ความว่า เพราะชาติเป็นปัจจัย ชรามณะจึงมีชาติเป็นปัจจัยให้มีการกำเนิดหรือกำเนิดเกิดมา เป็นปัจจัยให้เกิดชราและมณะ คือถ้าไม่เกิดก็ไม่แก่และก็ไม่ตาย ถ้าเกิดเมื่อไหร่ก็ต้องแก่เมื่อนั้นและก็ต้องตายเมื่อนั้นจะคงไม่ใช่ว่าเกิดวันนั้นแก่วันนั้นไม่ใช่เรียกว่า ตัวเกิดนี้เป็นปัจจัยสนับสนุนให้มีความแก่ความชราและก็มีมณะความตายที่ตามมาถ้าไม่เกิดเรื่องเป็นอย่างนี้เดี๋ยวนี้ก็พูดเฉพาะว่าเกิดเป็นทุกข์ ดังที่พระอรรถกถาจารย์ ได้บรรยายไว้ เพื่อเป็นเครื่องประดับสติปัญญา ว่า ชาติปีทุกขา ความเกิดเป็นทุกข์ เป็นปัญหาใครเกิดคนนั้นก็มปัญหา ผู้ที่เกี่ยวข้องก็ควรมีปัญหาไปด้วย พ่อแม่ ก็มีปัญหา ลูกอยู่ในท้องก็มีปัญหา ที่ท่านบรรยายไว้ว่า การเกิดเป็นที่ตั้งของทุกข์ทั้งหลายทั้งปวงเป็นที่ตั้งแห่งความทุกข์ ทุกชนิดที่มีอยู่ในโลกนี้... เมื่อแสดงว่า โลกนี้ทั้งโลกชีวิตทั้งชีวิตเต็มไปด้วยความทุกข์ ไม่มีความสุขเลยเหมือนกับโลกนี้ทั้งโลกไม่มีความเย็นมีแต่อุณหภูมิคือความร้อนแต่ไม่รู้สึกรู้ว่าเย็นไปบ้าง เพราะความร้อนมันลดลงรู้สึกสบาย บ้างสุขบ้าง เล็กน้อยเพราะว่าความทุกข์มันลดลงจะเห็นได้ว่า การนำเสนอวิธีนี้ ท่านจะยกพุทธศาสนสุภาษิต พุทธพจน์ มาประกอบการบรรยาย เพราะเป็นวิธีที่นิยมมากที่สุด และเมื่อยกหัวข้อธรรมขึ้นมาแสดงครั้งใดท่านก็จะยกคำเหล่านี้รองรับทุกครั้งไป ทั้งนี้เพื่อเสริมความให้เด่นชัด ทำให้เนื้อหาชัดเจน เข้าใจได้ง่าย อีกทั้งยังทำหน้าที่เป็นเสมือนบทสรุปลงท้ายไปในตัว จากการศึกษาเอกสารข้อมูล พบว่าแม้ท่านมีคุณลักษณะพิเศษหรือสำนวนลีลา ถึงแม้ไม่ครบถ้วนตามที่ปรากฏในพระบาลีหรืออรรถกถาก็ตาม แต่โดยภาพรวมแล้วท่านเป็นพระเถระที่มีความรู้ดี ความสามารถดีความประพฤติดี มีความเมตตา มีปฏิปทาสม่ำเสมอปฏิบัติดีอาจารย์วัตรที่น่าเลื่อมใส เป็นกัลยาณมิตรทั้งดงาม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เข้าได้กับทุกคน ไม่ถือตัว สนทนาด้วยความเป็นกันเอง ที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้ใหญ่น้ำใจ มีความกตัญญูตวาทิเป็นยอดต่อผู้มีพระคุณ ต่อธรรม ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ สำนวนลีลาในนำเสนอพุทธธรรมเสียงดังกังวานชัดเจนชัดคำ น่าฟัง ฟังง่าย สำนวนที่ใช้มีความไพเราะ จังหวะดี ชี้หลักธรรม มีความชัดเจน มีชีวิตชีวา มองเห็นภาพ มีอรรถรส สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาชีวิตที่ดีงามได้^{๓๐}

๔. สุขา สงฆสส สามคคี ความว่า ความพร้อมเพรียงกันของหมู่คณะ นำความสุขมาให้”นี่คือพระพุทธานุชาตที่ตรัสไว้เมื่อ ๒๕๐๐ ปเศษมาแล้ว ซึ่งเป็นความจริงมาทุกยุคทุกสมัยและจะต่อไปอีกนานเทานาน ความสามัคคี เราถือกันว่าเป็นบ่อเกิดแห่งความสำเร็จของงานที่ทำทุกอย่าง ไม่วางงานนั้นจะเป็นงานยากหรือง่าย ไม่วางจะเป็นงานของคนดีหรือของคนชั่ว หากพร้อมกันทำแล้วเป็นเสร็จได้ทุกอย่างไป ความสามัคคีนี้จะต้องเริ่มที่ใจก่อนต่อไปก็ที่ว่าจา สุตท่ายก็ลงที่กาย เป็นขั้นตอนตามลำดับไปอย่างนี้

การทำงานกับคนหมู่มากหรือทำงานกับเป็นหมู่เป็นทีม ต้องอาศัยต่างคนต่างมีใจคิดเห็นอย่างเดียวกัน อย่างที่พูดกันติดปากว่า “เห็นพ้องต้องกัน” นั่นแหละ หากเห็นพ้องต้องกันก็เท่ากับว่างานนั้นได้เสร็จไปตั้งครึ่งหนึ่งแล้ว ความร่วมมือกันนี้สำคัญมาก อยาามองข้ามเสียเป็นอันขาด คนเราลองเห็น

^{๓๐} แสดงธรรมเทศนาที่ประเทศอินเดีย ดุราลัยละเอียดใน วัดศาลาลอย, พระธรรมเทศนาและการเผยแผ่ของพระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุทธ).

ดวยเสียแล้วก็มักจะลงเอยด้วยกัน “ว่าไงวากัน” หรือ “เอาไงเอากัน” แต่ถาควบคุมสมาชิกในหมู่ให้เห็นลงรอยกันไม่ไดงานก็ชักจะไม่ราบรื่นความยุ่งยากเริ่มตั้งเคามาแล้ว”^{๓๑}

๕. อรติ โลกนาสิก้า ความว่า ความริษยาเป็นตัวทำลายโลก” คนที่มีความริษยาจึงชอบหงุดหงิดไม่พอใจอะไรๆ รู้ได้โดยกิริยาท่าทาง คือถ้าเห็นคนอื่นได้ดี ไม่วาคนนั้นจะเป็นพี่เป็นน้องเป็นเพื่อนหรือเป็นผู้ร่วมงานก็ตาม ก็เกิดความหงุดหงิดใจ เกิดความงุนงงไม่สบายอารมณ์อยู่ตลอดเวลา ถาอยู่คนเดียวก็จะพลุงพลานั่งนอนไม่ติดที่ หากมีโอกาสก็จะระบายอารมณ์เสียในทางทำลายคุณความดีของผู้ได้ดีคนนั้น เช่น พุดจาถากถางบ้าง พุดจาประชดประชันบ้าง เยาะเย้ยบ้าง กระแนะกระแหนบ้าง ทำทาคนควักบางแล้วแต่โอกาสและสถานที่ที่จ่อำนวย นี่แหละคืออำนาจของความริษยาซึ่งเป็นตัวทำลายโลกดังพระทานว่า วิธีกำจัดก็คือ ต้องสร้างมฤตดาจิตให้เกิดขึ้นแทนที่ โดยการคอย ๆ มองหาความดีของคนอื่น แม้จะมีเพียงเล็กน้อยนิตก็ยงดี หาได้พบกลบความไม่ดีของเขาเสีย อย่าไปพุดถึง แล้วหัดชมคนอื่นเป็นเสียบ้าง ก็เอาสวนดีแม้น้อยนิตที่พบนั้นแหละมาชม แม้นตอนแรกๆจะฝืนใจชมบางก็พยายามทำ นานๆเข้าก็จะเกิดความเคยชินและชมได้มากๆ เมื่อชมเป็นแล้วก็แสดงความยินดีในความสำร็จเล็กๆ น้อยๆของผู้อื่น เริ่มต้นจากคนในครอบครัวก่อนก็ได้ ยินดีตอนองๆที่สอบได้ ยินดีต่อพี่ที่โตงานทำ ขยายกวางออกไปจนถึงเพื่อน ๆ ต่อไปถึงผู้ร่วมงาน อย่างนี้แหละ ไม่นานมฤตดาจิตก็จะเกิดเต็มจิต ความหงุดหงิดงุนงงเพราะเกิดความรุสักริชยาก็จะหมดไป”^{๓๒}

๖. เรื่อง “ลักษณะคนพาล” ธรรมะที่ต้องการนำเสนอคือ สอนไม่ให้ประพติตนเป็นคนพาลหรือให้ห่างจากคนพาลดังข้อความที่ว่า “คนพาลนั้น มักจะแสดงพฤติกรรมออกมาบ่อยๆ ๕ อย่างด้วยกันคือ

๑. คนพาล ชอบแนะนำไปในทางที่ไม่สมควร คือคนพาลนั้นจะชอบชักจูงแนะนำคนอื่นไปในทางที่ในเสียหายอยู่ตลอดเวลา เรียกว่า ชอบจูงไปในทางดีไม่มีก็แล้วกันการพุดชักชวนให้เสียคนแล้วเป็นถนัคนสำหรับคนพาลนี้เป็นลักษณะหนึ่ง

๒. คนพาลชอบยุ้งไม่เข้าเรื่อง คือมักจะแสร้งในเรื่องของคนอื่น ชอบเข้าไปยุ้งในสวนที่ไม่ใช่ธุระเปประจำ เขาวงไหนมักวงแตกที่นั่นชอบทำเรื่องเล็กให้เปเรื่องใหญ่ มักเปคนแกคยแกนินทา คนพาลมีลักษณะชอบยุ้งชอบทำให้งยอย่างนี้

๓. คนพาลชอบนำไปในทางผิด คือเมื่อนำให้เห็นผิดเปชอบได้แล้วตัวเองก็จะลงมือทำทันที โดยชักจูงผู้หลงเชื่อหลงผิดให้รวมมือด้วย ผู้หลงผิดเหล่านั้นจึงกลายเปลูกมือ คนพาลเช่นนี้อยู่ในกลุ่มไหนกลุ่มนั้นก็เดือดรอนกันทั่ว

๔. คนพาลชอบอวดถื้อถื้อดี มักเปคนวายากสอนยาก แนะนำให้เลิกทำผิด ๆ ก็ยาก แมจะพุดดีด้วย หากไม่ถูกใจก็โกรธเอางาย ๆ เปไรเหตุผล เปคนหัวดีอวดดีชอบยกตนขมทานนี้ก็เป็นลักษณะของคนพาลประเภทหนึ่ง

^{๓๑} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๘, ราชบัณฑิต), พุทธธรรม ๕ นาทิ, หน้า ๓๓-๓๔.

^{๓๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๐-๘๑.

๕. คนพาลมักไม่มีระเบียบวินัย คือมักจะเป็นคนเอาแต่ใจตัวเอง นี่จะทำอะไรก็ทำไมคำนึงถึงกฎเกณฑ์ ไม่คำนึงถึงระเบียบกฎหมายของหมุ่คณะและบ้านเมือง เมื่อพอใจทำก็ทำ เมื่อพอใจพูดก็พูด โดยไม่คำนึงว่าใครจะเดือดร้อนใครจะไม่พอใจ”^{๓๓}

๗. เรื่อง “เวรกรรม” ธรรมะที่ต้องการนำเสนอคือสอนให้บุคคลกลัวต่อการกระทำที่เป็นบาปกรรม ดังคำสอนที่ว่า “การล่วงละเมิดศีล ๕ นั้นแหละเป็นบ่อเกิดแห่งเวรที่วุ่นวายทุกประการ ศีล ๕ จัดเป็นเวรมณี คือเป็นเจตนาที่กำจัดเวรได้ ตรงกันข้ามการล่วงละเมิดศีล ๕ เป็นเหตุก่อเวรให้เกิดขึ้นในชีวิตคนทำ...ดูเถิดคนที่ชอบล่วงละเมิดศีล ๕ นั้นเขามีเวรอย่างไรผู้ชอบฆ่าสัตว์ หรือชอบทรมานสัตว์ ชอบขังสัตว์ให้เดือดร้อน จิตใจมักจะกระด้างชินชาต่อการหาทำบุญกรรมใจบาปหยาบขำผิดมนุษย์ หน้าตาจะถ่มทิ้งเครื่องเครียดตลอดเวลา หากขามนุษย์ด้วยแล้วจะต้องไปเสวยกรรมในคุกตะรางหาอิสรภาพมิได้ แม้จะถูกจับไม่ได้ไล่ไม่ทันก็ติดคุกทางใจอยู่รำไป คือใจจะหวาดหวั่น สะดุ้งผวากลัวภัยจะมาถึงเกิดในภพใดชาติใด มักจะมีอายุสั้นพลันตายพิกลพิการต่าง ๆ ผู้ชอบลักขโมยเขากิน จิตใจก็จะจมปลักอยู่กับการกระทำนั้น สะสมแต่ความเกียจคร้านงานที่สุจริตไม่ยอมทำ เพราะมันทำยากลำบากใจ สู้ลักเขากินขโมยเขากินไม่ได้ในชีวิตจึงไม่เคยสมบูรณ์ตลอด อุดมสมบูรณ์เพียงชั่วครั้งชั่วคราวเท่านั้น หากถูกจับได้ไล่ทันก็มีคุกตะรางเป็นที่ไปในเบื้องหน้าผู้ชอบผิดผิดผิดคนอื่น มักมากในกาเมประเวณี จะได้รับเวรปัจจุบันทันตาเห็น คือครอบครัวจะหาความสุขสงบมิได้ จิตใจก็หวาดผวาสะดุ้งกลัว สุขภาพร่างกายก็ทรุดโทรมเป็นคนคิดมาก หนักเข้าก็กระทบกระเทือนถึงอาชีพหน้าที่การงาน ทำให้เสียงานถึงเสียคนไถ่กาย สุดท้ายก็ถูกฟ้องหมายหัวเอาผู้ชอบโกหกมดเท็จ มักจะไม่ได้พบเพื่อนแท้ ไม่ได้พบเพื่อนจริงที่ซื่อสัตย์ไว้วางใจได้ มักจะได้พบแต่คนที่กลับกลอกไว้วางใจไม่ได้ จะไม่ได้รับความจริงใจจากใครพูดจาอะไรก็มักไม่มีคนเชื่อ เป็นคนขาดเครดิตคบยาก ทำยที่สุดก็เป็นคนไม่มีคนนับถือ”^{๓๔}

คติธรรม คำกลอน

“ตำราสั้นบร่อยเล่มที่คุณศึกษามา ความรู้สั้นบร่อยอย่างที่คุณสั่งสมมาก็ทำให้คุณเป็นคนฉลาดแท้จริงไม่ได้ ถ้าคุณยังไม่เข้าใจโลกและชีวิต ตามความเป็นจริง”^{๓๕}

“คนที่น่าเกลียด คือ คนที่ตระหนี่คนที่น่ากลัว คือคนที่มักโกรธ คนที่น่าเบื่อ คือคนแก่ที่ชอบบ่น”^{๓๖}

“ถ้าไม่อยากรยาจน ต้องสวดมนต์ให้มาก ถ้าไม่อยากรำบาก ต้องหนีจากอบายมุข ถ้าไม่อยากรมีทุกข์ ต้องไม่ผูกหนี้สิน”^{๓๗}

^{๓๓} พระธรรมกิตติวงศ์, (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๙, ราชบัณฑิต), **พุทธธรรม ๕ นาทิ**, หน้า๑๒๖-๑๒๘.

^{๓๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า๑๕๖-๑๖๑.

^{๓๕} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๙, ราชบัณฑิต), **ประกายความคิด ๑**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เสียงแข็ง, ๒๕๔๖), หน้า ๓๔.

^{๓๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๒.

^{๓๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า๖๔.

“เครื่องมือสำหรับต่อสู้สู่ความสำเร็จ คือความเพียรที่บริสุทธิ์สติปัญญาที่ลุ่มลึก ร่างกายที่แข็งแรง และจิตใจที่มั่นคง”^{๓๘}

“คติฝึบมืออยู่ว่า ถ้าเจายังอำนวยประโยชน์ให้เขาได้ เขาก็จะยังรักเจ้าอยู่ ถ้าเจ้าไม่อาจจะทำอะไรให้เขาได้หรือเจ้าไปขัดขวางไปทำลายผลประโยชน์ของเขา เขาก็จะกำจัดเจ้าเสีย”^{๓๙}

“ถ้ารักจะเพียวก็อย่ากลัวทุกข์ ถ้ารักจะสนุกก็อย่ากลัวเหนื่อย ถ้ารักจะเฉื่อยก็อย่ากลัวช้า ถ้ารักจะคาก็อย่ากลัวเจง ถ้ารักจะเก่งก็อย่ากลัวครุ ถ้ารักจะสู้ก็อย่ากลัวแพ”^{๔๐}

“ทำงานเอาหนา ไตหนา ทำงานเอาเงิน ไตเงิน ทำงานเอางาน ไตงานทำงานเอาดี ไตดี”^{๔๑}

ยามมีกิจ หวังให้เจ้า เฝ้ารับใช้

ยามป่วยไข้ หวังให้เจ้า เฝ้ารักษา

ยามถึงคราว ลวงลับ ดับชีวา

หวังให้เจ้า ปดตา เวลาตาย^{๔๒}

“รักใดเลา รักแเน เทาแมรัก

ผูกสมัคร ลูกมัน มิว้นไหว

หวงใดเลา เทาหวง ดังดวงใจ

ที่แม่ให้ แก่ลูก อยู่ทุกครา

ยามลูกขึ้น แม่ชม ตรมหลายเทา

ยามลูกเสรา แม่โศก วิโยคควา

ยามลูกหาย แม่หวง คอยดวงตา

ยามลูกมา แม่หมด ลดหวงโย”^{๔๓}

จะเห็นได้ว่า รูปแบบที่พระนักเผยแผ่ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลยนำเสนอวิธีนี้ ทานจะยกพุทธศาสนสุภาษิต คติธรรมคำกลอนมาประกอบการบรรยาย เพราะเป็นวิธีที่นิยมกันมากที่สุด และเมื่อยกหัวข้อธรรมขึ้นมาแสดงครั้งใด ทานก็จะยกคำเหล่านี้รองรับทุกครั้งไป ทั้งนี้เพื่อเสริมความโดดเด่นชัด ทำให้เนื้อหาชัดเจน เข้าใจได้ง่าย อีกทั้งยังทำหน้าที่เป็นเสมือนบทสรุปลงท้ายไปในตัว

^{๓๘} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๙, ราชบัณฑิต), **ประกายความคิด ๒**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง, ๒๕๔๗), หน้า ๕๑.

^{๓๙} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๙, ราชบัณฑิต), **ประกายความคิด ๓**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง, ๒๕๔๗), หน้า ๑๐๔.

^{๔๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๘.

^{๔๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๒.

^{๔๒} พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ.๙, ราชบัณฑิต), **พระในบ้าน**, หน้า ๘๔.

^{๔๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๔.

๓.๓ ปัญหาและอุปสรรคการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลย

ปัญหา หมายถึง อุปสรรคหรือข้อขัดข้อง ที่ทำให้การดำเนินงานไม่ไปสู่จุดหมายปลายทางที่กำหนดไว้เพราะการทำงานแต่ละวันย่อมมีปัญหาขึ้นเสมอ ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นจะมีความสำคัญมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับระบบการทำงานอันเนื่องมาจาก การวางแผน การกำหนดเป้าหมาย การกำหนดวัตถุประสงค์ และการจัดบุคลากรล้วนต้องมีการตัดสินใจ ดังนั้นแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยวิธีต่างๆ เช่น ปัญหาที่แท้จริงคืออะไร เป็นปัญหาจริงๆหรือมันเป็นเพียงความรู้สึก ความคิดเห็น ข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับปัญหานั้น ปัญหาเกิดขึ้นได้อย่างไร เป็นปัญหาที่มักจะเกิดขึ้นเสมอ หรือมีมานานแล้วแต่ถูกปล่อยปละละเลย ปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นปัญหาเล็กน้อยหรือเป็นปัญหาวิกฤตหรือไม่ ควรจะแก้ไขปัญหาทั้งหมดหรือแก้ปัญหาก็เพียงบางส่วน ต้องการอะไรในการแก้ปัญหานั้นในการปฏิบัติงานทุกครั้งต้องมีทั้งผู้ให้เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญของสำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์จังหวัดเลยนั้นมาจากหลายแห่ง โดยประมวลได้ดังนี้

๓.๓.๑ เรื่องงบประมาณ

บทบาทของวัดในชุมชนชนบทมักถูกกล่าวถึงบทบาทในการทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางด้านศาสนาและพิธีกรรมปัจจุบันวัดได้เปลี่ยนและปรับบทบาทของตนเองในการทำหน้าที่ทางด้านจิตเจตนาทางด้านการพัฒนาและการมีส่วนร่วมในการประกอบกิจกรรมของวัดและชุมชนจากการทำงานเชิงรับมาเป็นการทำงานเชิงรุกมากขึ้นวัดถูกคาดหวังจากสังคมในระดับที่มากขึ้นหน้าที่ของวัดหรือบุคลากรของวัดจำเป็นต้องเรียนรู้ถอดบทเรียนสั่งสมประสบการณ์การทำงานของตนเองให้มีความก้าวหน้าและความคาดหวังของศรัทธาประชาชนหรือชุมชนรอบวัดตลอดถึงกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้แต่ละวัดมีรูปแบบหรือแนวทางการบริหารในลักษณะเฉพาะตนแนวทางการบริหารวัดในรูปแบบสมัยใหม่วัดและบุคลากรสงฆ์จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงเน้นการบริหารที่เหมาะสมสอดคล้องกับปัจจัยด้านต่างๆภายในวัดไม่ว่าจะเป็นทุนทางด้านบุคคลงบประมาณวัสดุอุปกรณ์เพื่อให้การบริหารงานประสบผลสำเร็จน้องค์กรวัดไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์และเป็นที่พึงของศรัทธาชาวบ้านและชุมชนโดยใช้หลักทั้งศาสตร์และศิลป์มีรูปแบบการบริหารจัดการที่มีแบบแผน ปัญหาการบริหารวัดในด้านบุคลากรงบประมาณวัสดุอุปกรณ์(สถานที่) และการจัดการโดยส่วนมากวัดประสบปัญหาในด้านเกี่ยวกับการปกครองการเผยแผ่งบประมาณจำเป็นต้องมีการเรียงลำดับความสำคัญในการแก้ปัญหาและพัฒนางบประมาณที่มีอยู่ไม่เพียงพองบประมาณมีน้อยบางวัดที่มีการก่อสร้างงบประมาณหรือทุนทรัพย์ค่อนข้างหายากเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่องไม่ทันการณ์เพราะมีความล่าช้าระบบการดูแลและการบริหารงบประมาณของวัดบางวัดไม่โปร่งใสไม่สามารถตรวจสอบได้ด้วยเงื่อนไขการไว้วางใจบุคคลที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการเงินของวัดมากเกินไปบางวัดประสบปัญหาเรื่องบุคคลที่รับผิดชอบและบริหารด้านงบประมาณด้วยไม่มีความเข้าใจที่ชัดเจนเกี่ยวกับรายการรับรายการจ่ายของวัด

แนวทางที่เหมาะสมในการบริหารด้านการงบประมาณ

ควรมีการพัฒนาและบริหารให้เป็นไปในทิศทางที่โปร่งใสอธิบายและตรวจสอบได้ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงใช้เท่าที่จำเป็นสร้างระบบบัญชีระบบตรวจสอบควรดำเนินภายใต้เงื่อนไขความเรียบร้อยจัดการได้ไม่เป็นที่ครหานินทาเป็นไปด้วยความเหมาะสมประหยัดไม่ฟุ่มเฟือยมีคณะทำงานรับผิดชอบดูแลด้านการเงินโดยเฉพาะสร้างระบบทุนสำรองเพื่อใช้ในยามที่ฉุกเฉินบริหารจัดการตามรูปแบบและเป็นไปในทิศทางถูกต้องมุ่งใช้จ่ายในเรื่องที่จำเป็นลำดับความสำคัญก่อนหลังเป็นสำคัญมีการรายงานผลให้คณะกรรมการทราบอยู่ตลอดเวลาให้ความสำคัญในเรื่องของการคัดเลือกบุคคลที่จะมาทำงานและรับผิดชอบเกี่ยวกับงานด้านงบประมาณเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถไว้วางใจได้เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนมีความรับผิดชอบและเสียสละคณะกรรมการด้านงบประมาณควรได้รับการส่งเสริมสร้างความเข้าใจได้รับประสบการณ์ในประเด็นที่เกี่ยวกับการบริหารงานการจัดทำบัญชีการตรวจสอบการสรุปบัญชีรับจ่ายการสรุปผลและรายงานผลเจ้าอาวาสแต่ละวัดควรมีการมอบหมายให้พระสงฆ์ในวัดที่มีศักยภาพทำงานร่วมด้วย

สำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลย ได้จัดทำระบบการบริหารและการจัดการงบประมาณด้านระบบการเงินบัญชีของวัดในรูปแบบของคณะกรรมการโดยมีวิวยาวัจกรฝ่ายการเงินบัญชีทำหน้าที่ตรวจสอบการทำบัญชีการเงินของเจ้าหน้าที่มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายประจำวัน เดือน ปี โดยมีการตรวจสอบจากคณะกรรมการการเงินบัญชีทุกเดือนและมีการสรุปบัญชีรายรับรายจ่ายในประจำปี ในการรับเงินมีการจัดทำระบบตามวัตถุประสงค์ของผู้บริจาคและตามวัตถุประสงค์ของวัด ส่วนการเบิกจ่ายเงินได้มีหลักฐานการจ่ายเงินเช่น ใบเสร็จรับเงิน ใบสำคัญจ่ายเงิน วัดศรีอุดมวงศ์ กรณีใช้ใบสำคัญจ่ายเงินให้แบบบัตรประจำตัวประชาชนด้วยทุกครั้ง

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการดำเนินงานบริหารจัดการด้านงบประมาณยังมีประสิทธิภาพมีความรัดกุมของการจัดทำระบบบัญชีการเงินย่อมทำให้เกิดความพึงพอใจของหลายๆฝ่าย นอกจากนี้ยังทราบถึงความเพียงพอหรือไม่เพียงพอของงบประมาณเพื่อให้สามารถใช้งบประมาณที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด นอกจากนี้แล้วการใช้งบประมาณของวัดศรีอุดมวงศ์ยังไม่เป็นไปตามระบบมีปัญหาการใช้งบประมาณเกินจากที่ได้วางแผนไว้เนื่องจากสาเหตุของประสบการณ์ ภาวะเศรษฐกิจ โดยส่วนมากแล้วการจัดเตรียมงานตามโครงการมักจะใช้เงินเกินงบที่ตั้งไว้และความจำเป็นในการดำเนินการจัดงานซึ่งเป็นการเร่งด่วน เช่น งานที่ได้วางแผนเอาไว้แต่ถือว่าเป็นเงินที่มีความสำคัญ ต้องตั้งงบประมาณสำรองใหม่ขึ้น การสำรองเงินงบประมาณส่วนมากจะไม่แสวงหาหาทดแทนเงินสำรองที่ใช่ออกไป

๓.๓.๒ เรื่องบุคคล

บุคลากรของสำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลย ยังไม่เพียงพอไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการในการจัดกิจกรรมของวัดและชุมชนมีความต้องการบุคลากรทางด้านเผยแผ่การศึกษา การพัฒนาทางวัดไม่มีบุคลากรรับผิดชอบการแบ่งหน้าที่ไม่ตรงกับความต้องการของแต่ละบุคคลเนื่องจากความรู้ความสามารถของบุคลากรยังไม่เพียงพอต่อความเหมาะสมในการบริหารวัดโดยเฉพาะในเรื่อง

ของประสบการณ์บางวัดประสบปัญหาในด้านการบริหารที่เป็นระบบความไม่เข้าใจกันระหว่างคณะกรรมการที่เป็นชาวบ้านกับพระสงฆ์หรือความไม่เข้าใจระหว่างคณะกรรมการคณะกรรมการบริหารวัดมีเวลาน้อยไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ด้วยภารกิจหน้าที่เฉพาะตนบุคลากรบริหารวัดบางคนไม่เข้าใจหลักการบริหารวัด

แนวทางที่เหมาะสมในการบริหารด้านการบุคคล

แนวทางที่เหมาะสมเพื่อพัฒนาเป็นวัดต้นแบบในการบริหารงานด้านนี้ควรเริ่มต้นจากการพัฒนาบุคลากรของสำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลย ให้มีคุณภาพในทุกๆด้านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีคุณธรรมสามารถอยู่ร่วมกับคนอื่นได้เป็นผู้มีจิตสาธารณะในการทำงานร่วมกับคนอื่นได้เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียนใฝ่งานพัฒนาตนเองอยู่เสมอคณะกรรมการบริหารวัดควรทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มชาวบ้านกับวัดในรูปของคณะกรรมการบริหารมีผู้ให้คำปรึกษาคณะทำงานเพื่อพัฒนาวัดที่ชัดเจนวางแผนคนให้เหมาะสมกับงานมีแผนงานและวางระบบเกี่ยวกับกฎระเบียบข้อตกลงกติกาสถาปัตยกรรมนิยมปฏิบัติการทำงานทุกขั้นตอนทุกกิจกรรมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันควรมีการแลกเปลี่ยนการบริหารวัดโดยมีการพูดคุยสื่อสารระหว่างวัดให้มากขึ้น ซึ่งในปัจจุบันได้พัฒนาบุคลากรมีคุณภาพคือส่งเสริมการศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากสำนักปฏิบัติธรรมอื่นๆ สามารถที่จะรับการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพสนองงานพระพุทธศาสนาอย่างเต็มที่

๓.๓.๓ เรื่องการจัดการ

สภาพการดำรงอยู่ของสำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลยมีหลากหลายสำหรับบทบาทการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของพระสงฆ์บางสำนักปฏิบัติธรรมพระสงฆ์ไม่มีความเอาใจใส่ในเรื่องของการชี้แนะชี้แนะเรื่องของการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่คนในชุมชนมักจะไม่วางประจำสำนักปฏิบัติเดินทางไปต่างจังหวัดต่างประเทศบ่อยไม่ได้สนใจในการดูแลเอาใจใส่ในเรื่องปฏิบัติดังกล่าวปล่อยละเลยให้พระสงฆ์สามเณรในวัดจัดกิจกรรมทำกิจกรรมกันตามมีตามเกิดบางที่พระสงฆ์เอาใจใส่ดูแลเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณได้อย่างดีในด้านต่างๆทั้งประเพณีส่งเสริมทางด้านอัตลักษณ์วัฒนธรรมศีลธรรมจริยธรรมในหมู่บ้านในชุมชนสามารถช่วยเป็นบุคคลไกลเกลี่ยการขัดแย้งคนในชุมชนได้ดีบางกลุ่มไม่สามารถจะปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องของจิตอาสาคือไม่สามารถนำปฏิบัติธรรมได้เนื่องด้วยเหตุผลหรือเงื่อนไขบางประการของวัดและชุมชนหมู่บ้านที่เป็นสภาพปัจจุบันและในการวิจัยครั้งนี้ยังพบว่าพระสงฆ์ประสบปัญหาในเรื่องของประชาชนขาดความสนใจและเข้าใจต่องานด้านการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนบางวัดศรัทธาชาวบ้านไม่ได้ใส่ใจในกิจกรรมและเข้าร่วมมากนักด้วยข้อจำกัดในเรื่องของเวลาบางวัดขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถหรือผู้ที่มีเทคนิควิชาชีพและเข้าใจต่องานด้านการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนสื่ออบรมที่มีอยู่ไม่เพียงพอขาดการทำงานที่เป็นระบบตลอดจนถึงขาดการสนับสนุนและส่งเสริมในเรื่องงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์สื่อเทคโนโลยีเพื่อการอบรมที่ทันสมัย

แนวทางที่เหมาะสมในการบริหารด้านการจัดการ

การเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณควรให้ความสำคัญในเรื่องการเป็นที่พึ่งของประชาชนในเรื่องของจิตใจการเป็นแบบอย่างที่ดีเสียสละเอาใจใส่ยอมรับฟังความคิดเห็นที่หลากหลายไม่สนับสนุนฝ่ายใด

ฝ่ายหนึ่งวางตนให้เป็นกลางและต้องมีความฝึกฝนเรียนรู้เพื่อสร้างเสริมขีดความสามารถตนเองบูรณาการองค์ความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมที่เป็นระบบเพื่อนำมาใช้ในการปรับเปลี่ยนวิถีทัศน์รูปแบบการทำงานในด้านเกี่ยวกับการปกครองการพัฒนาทรัพยากรบุคคลภายในวัดการส่งเสริมด้านศึกษาสงเคราะห์การจัดการด้านสาธารณูปการการทำงานด้านการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาการส่งเสริมและร่วมปฏิบัติงานด้านการพัฒนาโดยเน้นกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมทำงานด้วยความตั้งใจเสียสละมีคุณธรรมและตอบสนองความต้องการของวัดชาวบ้านและชุมชนได้ซึ่งในปัจจุบันสำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ได้มีการพัฒนาจัดระเบียบให้มีระบบการจัดการที่ดีจนเป็นที่นิยมยอมรับว่าเป็นสถานปฏิบัติธรรมที่ดีแห่งหนึ่ง

สรุปความได้วา สำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลยเป็นสถานที่ประชาชนให้ความเคารพนับถือและศรัทธา เพราะท่านเป็นสถานที่นำทางความคิด ที่มีความรู้ความสามารถเผยแผ่พุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาไปสู่ประชาชนได้อย่างดีเยี่ยม และได้เป็นแบบอย่างของความเป็นผู้นำหลาย ๆ ด้าน ทั้งในด้านการพัฒนาชุมชนและสังคม ท่านได้เป็นต้นแบบของความดีงาม ยึดมั่นในการทำควมดีมีผลงานมากมายในการทำประโยชน์เพื่อสังคม ทั้งการปกครอง การศาสนศึกษา การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณสงเคราะห์ การเผยแผ่ ด้วยคุณธรรมที่ได้ยึดเป็นแนวปฏิบัติ คือ ความขยัน ซื่อสัตย์ อุดมคติ เสียสละ เป็นที่ประพาสปฏิบัติชอบ เป็นสถานที่นำทางความคิด มีจิตและวิญญาณของความเป็นนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา มีอุดมการณ์เพื่อให้คนได้เข้าถึงธรรม ผลงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในลักษณะของการประยุกต์ให้เข้ากับวิทยาการสมัยใหม่ ซึ่งต้องใช้นำนเสนอแบบวิเคราะหิในประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังได้รู้ถึงหลักคำสอนที่ทางพระพุทธศาสนา มุมมองที่แตกต่าง การแสดงพระธรรมเทศนา ที่งานธรรมะอภิลิโกจะเป็นลักษณะที่จะฉลองศรัทธาเจ้าภาพ เพิ่มพูนปัญญาบารมีและให้กำลังใจต่อผู้ได้บังคับบัญชา ให้มีกำลังใจในการประกอบศาสนกิจที่สมบูรณ์ต่อไปอีกทั้งสำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลย ได้มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านบุคลากร โดยเฉพาะมีพระวิปัสสนาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถที่จะนำพานักปฏิบัติธรรม มีหน้าที่ให้การอบรมการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน และนำทำวัตร สวดมนตรูปแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีทั้งรูปแบบเชิงรุกและเชิงรับ รูปแบบในเชิงรุกคือการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ออกไปสู่สังคมโดยอาศัยสื่อต่างๆ เช่น สื่อทางวิทยุสื่อทางอินเทอร์เน็ต หนังสือธรรมะ ซีดีธรรมะ ปฏิทินธรรมจุลสาร เป็นต้น ส่วนรูปแบบในเชิงรับ ที่ประชาชนทั่วไปและหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนสามารถเขามาศึกษา ในสำนักปฏิบัติธรรมวัดศรีอุดมวงศ์ จังหวัดเลยได้แก่ สื่อทางศิลปะหรืออุทยานในการศึกษา เช่น รูปปั้นปฏิมากรรมรอบศาลาธรรม เปนภาพปริศนาธรรมและคำพญาอีสานให้ไดศึกษา พุทธสุภาษิตต้นไม้พุทธธรรม และการจัดอบรมกิจกรรมตามวัฒนธรรมประเพณีประจำเดือนต่างๆ เป็นต้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ขับเคลื่อนไปได้ด้วยดีทั้งเชิงรุกและเชิงรับ ด้วยอาศัยงบประมาณบุคลากร การบริหารจัดการเป็นหลักในการดำเนินงานเผยแผ่ต่อไป